

PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

Departament de Filosofia
Curs 2022 -2023

CAP DE DEPARTAMENT:

JOSEP ARTÉS GIL

ÍNDEX

1. Introducció.
 - 1.1 Justificació de la programació.
 - 1.2 Contextualització.
2. Objectius de l'etapa respectiva vinculats amb la matèria o l'àmbit
3. Competències bàsiques. Relació entre les competències bàsiques i els objectius de l'àrea o matèria i els criteris d'avaluació.
4. Continguts. Estructura i classificació.
5. Criteris d'avaluació.
6. Instruments d'avaluació. Relació amb els criteris d'avaluació
7. Criteris de qualificació.
 - 7.1 Activitats de reforç i ampliació.
 - 7.2 Avaluació del procés d'ensenyament i aprenentatge.
8. Metodologia. Orientacions didàctiques.
 - 8.1 Metodologia general i específica de l'àrea o matèria.
 - 8.2 Activitats i estratègies d'ensenyament i aprenentatge
9. Mesures de resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu o amb alumnat que requereix actuacions per a la compensació de les desigualtats (mesures de Nivell III i Nivell IV)
10. Unitats didàctiques
 - 10.1 Organització de les unitats didàctiques (objectius de la unitat, continguts, criteris d'avaluació, competències, activitats d'avaluació i activitats de reforç i ampliació)
 - 10.2 Distribució temporal de les unitats didàctiques.
11. Elements transversals
 - 11.1 Foment de la lectura. Comprensió lectora. Expressió oral i escrita
 - 11.2 Comunicació audiovisual. Tecnologies de la informació i de la comunicació.
 - 11.3 Emprenedoria
 - 11.4 Educació cívica i constitucional
12. Activitats complementàries
13. Avaluació de la pràctica docent a través d'indicadors d'èxit
14. ANNEX. Programació didàctica de Primer de Batxillerat (Lomloe)

1. Introducció.

1.1 Justificació de la programació

En el Decret 136/2015, del 4 de setembre, del Consell, pel qual es modifica el Decret 87/2015, del 5 de juny, del Consell, en el qual s'estableix el currículum i es desenvolupa l'ordenació general de l'Educació Secundària Obligatoria i del Batxillerat en la Comunitat Valenciana [2015/5410] (DOCV num. 7544 de 10.06.2015) es fa referència a la competència i obligació dels departaments didàctics en l'organització i el desenvolupament dels ensenyaments propis de les àrees o matèries del mateix, i l'elaboració abans del començament del curs acadèmic, de la programació didàctica dels ensenyaments corresponents a les àrees i matèries integrades en el departament, sota la coordinació de la prefectura del mateix.

El professorat programarà la seua activitat docent d'acord als articles 4 i 5 del Decret 87/2015 i l'Ordre 45/2011, de 8 de juny (DOGV 16.06.2011) per a l'Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat (LOMCE).

En el cas que alguna professora o professor del Departament decidisca introduir alguna variació en la programació de la seua activitat docent per tal de donar resposta a les necessitats educatives del grup, aquesta variació, i la justificació corresponent, seran incloses en les actes de les reunions de Departament.

1.2 Contextualització.

En el decret 136/2015, de 4 de setembre, del Consell, pel qual es modifica el Decret 87/2015, de 5 de juny, del Consell, pel qual es modifica el Decret 87/2015. De 5 de juny, del Consell, en el qual s'estableix el currículum i es desenvolupa l'ordenació general de l'Educació Secundària Obligatoria i del Batxillerat en la Comunitat Valenciana [2015/5410] (DOCV núm. 7544 de 10.06.2015) es fa referència a la competència i obligació dels departaments didàctica en l'organització i el desenvolupament dels ensenyaments propis de les àrees o matèries del mateix i l'elaboració, abans del començament del curs acadèmic, de la programació didàctica dels ensenyaments corresponents a les àrees i matèries integrades en el departament, sota la coordinació de la prefectura del mateix.

El professorat programarà la seua activitat docent d'acord als articles 4 i 5 del Decret 87/2015 i l'Ordre 45/2011, de 8 de juny (DOGV 16.06.2011) per a l'Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat (LOMCE).

En el cas que algun professor del Departament decidisca introduir alguna variació en la programació de la seua activitat docent per a donar resposta a les necessitats educatives del grup, aquesta variació, i la justificació corresponent, serà inclosa en les actes de les reunions de Departament.

a) Composició del departament

1. Josep Artés, cap de departament i professor de les següents assignatures en els següents grups:
 - 1.1 Filosofia de segon de Batxillerat
 - 1.2 Àmbit sociolingüístic de 1r d'ESO, del qual també n'és tutor.¹
2. Sandra Reche Catalá, professora de les següents assignatures en els següents grups:
 - 2.1 Filosofia de Primer de Batxillerat
 - 2.2 Filosofia de 4t d'ESO
 - 2.3 Valors de 2n i 4t d'ESO
 - 2.4 Atenció a l'estudi de 1r d'ESO
 - 2.5 L'optativa de Cinema i Filosofia de 3r d'ESO

Les reunions de departament seran els divendres a les 11,15h.

1 Les competències específiques, les situacions d'aprenentatge, els criteris d'avaluació, els instruments de recollida d'informació sobre el nivell d'assoliment de l'alumnat, així com les mesures de resposta educativa de l'àmbit sociolingüístic es corresponen amb aquells que apareixen en les corresponents Programacions Didàctiques dels departaments de cadascuna de les assignatures de l'àmbit (Geografia i Història, Llengua Castellana i Literatura i Valencià).

2. Objectius de l'etapa respectiva vinculats amb la matèria o l'àmbit

2.1 Objectius generals en l'Etapa de l'ESO

L'Educació Secundària Obligatoria contribuirà a desenvolupar en l'alumnat les capacitats que els permeten:

- a) Assumir responsablement els seus deures; conèixer i exercir els seus drets en el respecte a la resta; practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i els grups; exercitar-se en el diàleg tot refermant els drets humans i la igualtat de tracte i oportunitats entre dones i homes, com ara valors comuns d'una societat plural, i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica.
- b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i treball individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç de les tasques de l'aprenentatge i com a medi de desenvolupament personal.
- c) Valorar i respectar la diferència de sexes i la igualtat de drets i oportunitats entre ells. Rebutjar la discriminació de les persones per raó de sexe o per qualsevol altra condició o circumstància personal o social. Rebutjar els estereotips que suposen discriminació entre homes i dones, així com qualsevol manifestació de violència contra la dona.
- d) Enfortir les seues capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les seues relacions amb la resta i resoldre pacíficament els conflictes, així com rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus i els comportaments sexistes.
- e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per a, amb sentit crític, incorporar nous coneixements. Adquirir una preparació bàsica en el camp de les tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació.
- f) Concebre el coneixement científic com un saber integrat, que s'estructura en distintes disciplines, així com conèixer i aplicar els mètodes per identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència.
- g) Desenvolupar l'esperit emprenedor i la confiança en un mateix, la participació, el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat per aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.
- h) Comprendre i expressar amb correcció, oralment i per escrit, en la llengua castellana i en la llengua cooficial de la comunitat autònoma, textos i missatges complexos, així com iniciar-se en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura.

- i) Comprendre i expressar-se en una o més llengües estrangeres de manera apropiada.
- j) Conèixer, valorar i respectar els aspectes bàsics de la cultura i la història pròpies i de la resta, així com el patrimoni artístic i cultural.
- k) Conèixer i acceptar el funcionament del propi cos i el de la resta, respectar les diferències, refermar els hàbits de cura i salut corporals i incorporar l'educació física i la pràctica de l'esport per a afavorir el desenvolupament personal i social. Conèixer i valorar la dimensió humana de la sexualitat en tota la seua diversitat. Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum, la cura dels éssers vius i el medi ambient, i contribuir així a la seua conservació i millora.
- l) Apreciar la creació artística i comprendre el llenguatge de les distintes manifestacions artístiques, emprant diversos medis d'expressió i representació.

2.2 Objectius generals en l'etapa de Batxillerat

En el marc de la LOMCE, el Batxillerat té com a finalitat proporcionar a l'alumnat la formació, maduresa intel·lectual i humana, coneixements i habilitats que li permeten desenvolupar funcions socials i incorporar-se a la vida activa amb responsabilitat i competència. Així mateix, capacitarà l'alumnat per accedir a l'educació superior.

El Batxillerat contribuirà a desenvolupar en l'alumnat les capacitats que li permeta:

- a) Exercir la ciutadania democràtica, des d'una perspectiva global, i adquirir una consciència cívica responsable, inspirada pels valors de la Constitució espanyola així com pels drets humans, que fomenti la corresponsabilitat en la construcció d'una societat justa i equitativa.
- b) Consolidar una maduresa personal i social que els permeta actuar de forma responsable i autònoma i desenvolupar el seu esperit crític. Preveure i resoldre pacíficament els conflictes personals, familiars i socials.
- c) Fomentar la igualtat efectiva de drets i oportunitats entre homes i dones, analitzar i valorar críticament les desigualtats existents i impulsar la igualtat real i la no discriminació de les persones amb discapacitat.
- d) Refermar els hàbits de lectura, estudi i disciplina, com a condicions necessàries per a l'eficaç aprofitament de l'aprenentatge i com a medi de desenvolupament personal.
- e) Dominar, tant en la seua expressió oral com escrita, la llengua castellana i la llengua cooficial de la seua comunitat autònoma.
- f) Expressar-se amb fluïdesa i correcció en una o més llengües estrangeres
- g) Utilitzar amb solvència i responsabilitat les tecnologies de la informació i la comunicació.
- h) Conèixer i valorar críticament les realitats del món contemporani, els seus antecedents històrics i els principals factors de la seua evolució. Participar de forma solidària en el desenvolupament i la millora del seu entorn social.

- i) Accedir als coneixements científics i tecnològics fonamentals i dominar les habilitats bàsiques pròpies de la modalitat elegida.
- j) Comprendre els elements i els procediments fonamentals de la investigació i dels mètodes científics. Conèixer i valorar de forma crítica la contribució de la ciència i la tecnologia en el canvi de les condicions de vida, així com refermar la sensibilitat i el respecte cap al medi ambient.
- k) Refermar l'esperit emprenedor amb actituds de creativitat, flexibilitat, iniciativa, treball en equip, confiança en un mateix i sentit crític.
- l) Desenvolupar la sensibilitat artística i literària, així com el criteri estètic, com a fonts de formació i enriquiment cultural.
- m) Utilitzar l'educació física i l'esport per afavorir el desenvolupament personal i social.
- n) Refermar actituds de respecte i prevenció en l'àmbit de la seguretat vial.

2.3 Objectius generals del departament

Com objectius generals del departament a treballar de manera transversal ens plantejem els següents:

- a) Conèixer i acceptar la pròpia personalitat i emocions per tal d'integrar-les en el nostre procés formatiu.
- b) Integar la interculturalitat i el respecte a totes les cultures per refermar la nostra maduresa
- c) Potenciar l'autopercepció i l'autoestima com a base per a l'apoderament de l'alumnat.

Al nostre departament s'imparteixen 5 assignatures distintes que comporten la programació d'uns objectius específics de matèria per a cadascuna:

2.3.1 Valors ètics

a) Introducció

El valor de la reflexió ètica que ofereix la matèria de Valors Ètics ha de centrar-se en dotar l'alumnat dels instruments de racionalitat i objectivitat necessaris per a que els seus judicis valoratius tinguin el rigor, la coherència i la fonamentació racional que requereixen per a que les seues eleccions siguin dignes de guiar la seua conducta, la seua vida personal i les seues relacions socials.

El currículum bàsic s'estructura al voltant de tres eixos. S'ha formulat tot partint del desenvolupament cognitiu i emocional en el qual es troba l'alumnat en aquesta etapa, de la concreció del seu pensament, de les seues possibilitats cognitives, del seu interès per aprendre, de la relació amb els seus iguals i amb l'entorn i, finalment, del seu pas cap a un pensament abstracte cap al final de l'etapa. Per això, s'han seqüenciat els continguts i els criteris d'avaluació i s'han distribuït per cursos tot considerant les característiques de l'alumnat de cada nivell educatiu i considerant la naturalesa del contingut mateix que s'estructura com segueix.

b) Objectius específics de l'àrea

L'assignatura de Valors Ètics tindrà com objectiu el desenvolupament dels següents objectius:

1. Reconèixer la condició humana en la seua dimensió social i humana, tot fomentant l'autoestima, l'autonomia, l'acceptació de la identitat i de les diferències.
2. Desenvolupar i expressar els sentiments i les emocions, tot fomentant la comprensió i tractant de desenvolupar el debat com a ferramenta de solució de conflictes.
3. Desenvolupar la iniciativa personal tot assumint responsabilitats i fomentant iniciatives que respecten a la resta i al medi.
4. Conèixer, assumir i valorar positivament els drets i obligacions que es deriven de la Declaració Universal dels Drets Humans i de la Constitució Espanyola, tot coneixent els seus fonaments i les causes sociohistòriques de la seua vigència.
5. Identificar la pluralitat de les societats actuals tot reconeixent la seua diversitat, però acceptant la igualtat de tots els homes i dones siga quina siga la seua procedència i cultura, tal i com proclamen els Drets Humans.
6. Reconèixer els drets de les dones, valorar la diferència de sexes i la igualtat de drets entre ells i rebutjar els estereotips i prejudicis que suposen discriminació entre homes i dones.
7. Conèixer i valorar els principis que fonamenten els sistemes democràtics i el funcionament de l'Estat espanyol i de la Unió Europea.
8. Conèixer els fonaments del mode de vida democràtic tot comprnent el paper de l'Estat, així com els deures del ciutadà i promovent, al seu torn, la ciutadania activa per mitjà de la participació en la vida política i ciutadana.
9. Conèixer les causes i conseqüències de la violació dels drets humans, la pobresa i la desigualtat, així com la relació entre els conflictes armats i el subdesenvolupament. Així com valorar i fomentar iniciatives encaminades a millorar i fer un món més just.
10. Identificar i analitzar les principals teories ètiques, reconèixer els principals conflictes socials i morals del món actual.
11. Desenvolupar un criteri propi fonamentat i argumentat i no dogmàtic. Així com fomentar la valoració crítica però tolerant dels criteris aliens.

2.3.2 Història de la Filosofia de Segon de Batxillerat

a) Objectius de l'etapa vinculats amb la matèria

L'ensenyament de la Filosofia en el batxillerat tindrà com a finalitat el desenvolupament de les següents capacitats:

1. Identificar i apreciar el sentit dels problemes filosòfics i emprar amb propietat i rigor els nous conceptes i termes assimilats per a l'anàlisi i la discussió.
2. Adoptar una actitud crítica i reflexiva davant les qüestions teòriques i pràctiques, tot fonamentant adequadament les idees.
3. Argumentar de forma coherent el propi pensament de forma oral i escrita, tot contrastant-lo amb altres posicions i argumentacions.
4. Practicar i valorar el diàleg filosòfic com a procés d'encontre racional i recerca col·lectiva de la veritat.
5. Analitzar i comentar textos filosòfics, tant en la seua coherència interna com en el seu context històric, tot identificant els problemes que planteja, així com els arguments i solucions proposades.
6. Emprar procediments bàsics per al treball intel·lectual i el treball autònom: recerca i selecció d'informació, contrast, anàlisi, síntesi i avaluació crítica de la mateixa, tot promovent el rigor intel·lectual en el plantejament dels problemes.
7. Adoptar una actitud de respecte de les diferències i crítica davant tot intent de justificació de les desigualtats socials i davant tota discriminació, ja siga per sexe, ètnia, cultura, creences o altres característiques individuals i socials.
8. Valorar la capacitat normativa i transformadora de la raó per a construir una societat més justa, en la qual existisca una vertadera igualtat d'oportunitats.
9. Valorar els intents per construir una societat mundial basada en el compliment dels drets humans, en la convivència pacífica i en la defensa de la naturalesa.
10. Consolidar la competència social i ciutadana fonamentant teòricament el seu sentit, valor i necessitat per exercir una ciutadania democràtica.
11. Desenvolupar una consciència cívica, crítica i autònoma, inspirada en els drets humans i compromesa amb la construcció d'una societat democràtica, justa i equitativa i amb la defensa de la naturalesa, tot desenvolupant actituds de solidaritat i participació en la vida comunitària.

3. Competències

3.1 Valors Ètics

En primer lloc, l'assignatura pretén complir amb el mandat de la Constitució espanyola, que fixa com objecte de l'educació el ple desenvolupament de la personalitat humana en el respecte als principis democràtics de convivència i als drets i llibertats fonamentals, que han d'interpretar segons allò establert en la Declaració Universal dels Drets Humans i en els acords internacionals ratificats per Espanya per a promoure la seua difusió i desenvolupament, tot garantint el seu compliment per a tota la humanitat.

En segon lloc, contribueix a potenciar l'autonomia del jovent i a preparar-lo per a que esdevinga el principal agent del seu propi desenvolupament, tot aprenent a construir, mitjançant una elecció lliure i racionalment fonamentada en valors ètics i la inversió del seu propi esforç, un pensament i un projecte de vida propis, assumint de manera conscient, crítica i reflexiva l'exercici de la llibertat i el control sobre la pròpia existència. Finalment, contribueix a afavorir la construcció d'una societat lliure, igualitària, pròspera i justa, mitjançant la participació activa de ciutadans conscients i respectuosos dels valors ètics en els quals ha de fonamentar-se la convivència i la participació democràtica, tot reconeixent els drets humans com a referència universal per superar els conflictes, defensar la igualtat, el pluralisme polític i la justícia social.

3.2 Història de la Filosofia de Segon de Batxillerat

Resulta evident la importància de la filosofia en el desenvolupament de les competències, la més treballada de les qual és, segurament, la competència en comunicació lingüística (CL). La filosofia ajuda a través d'aquesta competència a que l'alumnat adquireixi la seguretat de que la paraula és un instrument de coneixement i alhora no merament teòric, sinó pràctic, individual i col·lectiu.

En la competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia (CMCT), tot i que no son competències pròpiament filosòfiques, es treballa en l'estudi dels fonaments de la ciència i la tecnologia, així com en la visió del món que aquests sabers comporten i en l'estudi i l'aplicació de les regles del raonament lògic.

El curs de Filosofia treballa la competència digital (CD) en relació a la recerca de la informació i la seua interpretació. L'alumnat ha de saber com i què buscar: no tot és igualment rellevant. Serà el professorat el qui oriente i done els criteris o els objectius per a que l'ús de les noves tecnologies siga pedagògicament aprofitable.

La competència aprendre a aprendre (CAA) garanteix que l'individu tinga recursos suficients per a formar-se de forma permanent. La capacitat d'autonomia personal, d'autoregulació dels processos cognitius i de la conducta en distints contextos fan que aquesta competència siga clau. La filosofia també desenvolupa aquesta competència gràcies al seu treball per a aconseguir l'esperit crític i l'autonomia personal.

La filosofia sempre ha estat oberta a la realitat i a les inquietuds personals i col·lectives de l'ésser humà. Per a tal efecte treballa les competències socials i cíviques (CSC). La recerca de la felicitat individual i el benestar col·lectiu son assumptes que s'aborden al curs. No son problemes teòrics, sinó pràctics, que involucren l'alumnat per tal que lluite per una societat justa i una vida digna de ser viscuda. Actituds com ara la confiança en un mateix i en la resta, la solidaritat o la tolerància son les que es treballen en la mateixa filosofia. La filosofia dota l'alumnat d'un coneixement conceptual sobre la socialització i l'activitat de l'ésser humà com a membre d'un col·lectiu. És un saber teòric, però imprescindible. És un coneixement sobre els fonaments de la nostra convivència, és a dir, un coneixement pròpiament filosòfic. No obstant això, l'elaboració teòrica de la nostra convivència té una finalitat pràctica: el compromís i la participació de l'individu en la vida ciutadana. Totes aquestes actituds seran les que dotaran de sentit la capacitat creadora i innovadora, així com la gestió de projectes tant individuals com col·lectius.

La filosofia també ajuda a desenvolupar el sentit de la iniciativa i l'esperit emprenedor (CIEE) dins un marc ètic ineludible per a una societat que vulga guiar-se per principis que dignifiquen l'ésser humà, tot rebutjant així la seua cosificació i mercantilització.

Finalment, la filosofia treballa la competència sobre la consciència i expressió culturals (CEC), que inclou la consideració de l'art i el seu valor estètic, així com la cultura com expressió necessària de l'ésser humà. La reflexió filosòfica del curs, en diversos blocs, presenta a l'alumnat el fenomen estètic i l'ésser cultural de la persona com realitats essencials d'allò humà.

4. Continguts

4.1 Valors Ètics

El currículum s'organitza en dos cicles. El primer, que abasta els tres primers cursos, s'estructura en 6 blocs, 2 per cada curs. En Primer de l'ESO els dos blocs de contingut reflexionen sobre la construcció de la identitat personal a través de la relació amb la resta en el seu entorn més proper. En Segon de l'ESO, el bloc 1 planteja qüestions de fonamentació de l'acció individual i social, que condueix a la necessitat de projectar la reflexió a l'àmbit de la Justícia, el Dret i l'acció política (bloc 2) i, per últim, en tercer de l'ESO es tracta la internacionalització dels drets universals expressada en la DUDH i de l'anàlisi dels problemes del nostre món amb la finalitat que l'alumnat siga conscient de la importància de la reflexió ètica en una societat globalitzada. El segon cicle s'articula al voltant de 5 blocs que corresponen a Quart de l'ESO i que pretenen analitzar l'aplicació de tot l'anterior, tot partint de la dignitat humana com a fonament de la DUDH i, una vegada reconeguda la validesa d'aquest document, fer-se conscient de la necessitat de participar per a aconseguir la seua vigència i realitat efectiva.

a) Segon de l'ESO

Bloc 1. La reflexió ètica

1. Distingir entre ètica i moral, tot assenyalant les semblances i diferències existents entre elles i estimant la importància de la reflexió ètica, com un saber pràctic necessari per a guiar de forma racional la conducta de l'ésser humà cap a la seua plena realització.
2. Destacar el significat i importància de la naturalesa moral de l'ésser humà, tot analitzant les seues etapes de desenvolupament i prenent consciència de la necessitat que té de normes ètiques, lliure i racionalment assumides, com a guia del seu comportament.
3. Reconèixer que la llibertat constitueix l'arrel de l'estructura moral en la persona i apreciar el paper que la intel·ligència i la voluntat tenen com a factors que incrementen la capacitat d'autodeterminació.
4. Justificar i apreciar el paper dels valors en la vida personal i social, tot ressaltant les seues característiques, classificació i jerarquia, amb la finalitat de comprendre la seua naturalesa i importància.
5. Ressaltar la importància dels valors ètics, les seues especificitats i la seua influència en la vida personal i social de l'ésser humà, tot destacant la necessitat de ser reconeguts i respectats per la resta.
6. Establir el concepte de normes ètiques i apreciar la seua importància, tot identificant les seues característiques i la naturalesa del seu origen i validesa, mitjançant el coneixement del debat ètic que va existir entre Sòcrates i els sofistes.
7. Prendre consciència de la importància dels valors i les normes ètiques com a guia de la conducta individual i social, tot assumint la responsabilitat de difondre'ls i promoure'ls pels beneficis que aporten a la persona i a la comunitat.

8. Explicar les característiques i objectius de les teories ètiques, així com la seua classificació en ètiques de fins i procedimentals, assenyalant els principis més destacats de l'hedonisme d'Epicur.
9. Entendre els principals aspectes de l'eudemonisme aristotèlic, tot identificant-lo com una ètica de fins i valorant la seua importància i vigència actual.
10. Comprendre els elements més significatius de l'ètica utilitarista i la seua relació amb l'hedonisme d'Epicur, tot classificant-la com una ètica de fins i elaborant arguments que donen suport a la seua valoració personal sobre aquest plantejament ètic.

Bloc 2. La justícia i la política

1. Comprendre i valorar la importància de la relació que existeix entre els conceptes d'Ètica, Política i «Justícia», mitjançant l'anàlisi i definició d'aquests termes, tot destacant el vincle existent entre ells, en el pensament d'Aristòtil.
2. Conèixer i apreciar la política d'Aristòtil i les seues característiques essencials, així com entendre el seu concepte de justícia i la seua relació amb el bé comú i la felicitat, tot elaborant un judici crític sobre la perspectiva d'aquest filòsof.
3. Justificar racionalment la necessitat dels valors i principis ètics, continguts en la DUDH, com a fonament universal de les democràcies durant els segles XX i XXI, tot destacant les seues característiques i la seua relació amb els conceptes de «Estat de Dret» i «divisió de poders».
4. Reconèixer la necessitat de la participació activa dels ciutadans en la vida política de l'Estat amb la finalitat d'evitar els riscos d'una democràcia que viole els drets humans.

b) Quart de l'ESO

Bloc 1. La dignitat de la persona

1. Interpretar i valorar la importància de la dignitat de la persona, com ara el valor del qual parteix i en el qual es fonamenta la DUDH, tot subratllant els atributs inherents a la naturalesa humana i els drets inalienables i universals que deriven d'ella, com el punt de partida sobre el qual han de girar els valors ètics en les relacions humanes a nivell personal, social, estatal i universal.

Bloc 2. La comprensió, el respecte i la igualtat en les relacions interpersonals

1. Explicar, tot basant-se en la DUDH, els principis que han de regir les relacions entre els ciutadans i l'Estat, amb la finalitat d'afavorir el seu compliment en la societat en la qual viuen.
2. Explicar en què consisteix la socialització global i la seua relació amb els mitjans de comunicació massiva, tot valorant els seus efectes en la vida i el desenvolupament moral de les persones i de la societat, reflexionant sobre el paper que han de tindre l'Ètica i l'Estat en relació amb aquest tema.

c) *Unitats didàctiques*

Cal remarcar que aquesta temporalització és només una proposta. Les diferències entre diversos grups, el desigual número de classes per avaluació degut a activitats extraescolars, festivitats locals, etcètera, així com altres raons poden fer recomanable alterar-la.

Segon de l'ESO

Primera Avaluació:

1. La relació entre la llibertat i la moral
2. Ètica i moral
3. Justícia, política i democràcia

Segona Avaluació:

4. El caràcter artificial de la realitat humana (*physis/nomos*).
5. Teories del dret: jusnaturalisme, convencionalisme, positivisme jurídic.
6. Els deures cap al medi ambient i el món animal
7. Règims autocràtics i democràcies representatives
8. Solidaritat i ONGs
9. Deures i drets dels consumidors
10. Conflictes en el món actual: guerres, terrorisme i fanatisme religiós

Tercera avaluació:

11. Globalització: avantatges i inconvenients
12. Pobresa i món desenvolupat
13. El ciutadà front als mitjans de comunicació de masses

Quart d'ESO

Primera avaluació:

1. La dignitat de l'ésser humà com a fonament de la DUDH
2. Diversitat cultural
3. Relacions interpersonals

Segona avaluació:

4. Teoria de la justícia de Rawls
5. Èxit i fracàs de la DUDH
6. Ús públic de la raó en Kant

Tercera avaluació:

7. L'ètica dialògica de Habermas
8. Democràcia i responsabilitat

4.2 Història de la filosofia de Segon de Batxillerat

a) Continguts

Bloc 1. Continguts transversals

1. Realitzar l'anàlisi de fragments dels textos més rellevants de la Història de la Filosofia i ser capaç de transferir els coneixements a altres autors o problemes.
2. Argumentar amb claredat i capacitat crítica, oralment i per escrit, les seues pròpies opinions sobre els problemes fonamentals de la Filosofia, tot dialogant de forma raonada amb altres posicions diferents.
3. Aplicar adequadament les ferramentes i procediments del treball intel·lectual a l'aprenentatge de la Filosofia tot realitzant treballs d'organització i investigació dels continguts.
4. Utilitzar les Tecnologies de la Informació i la Comunicació en la realització i exposició dels treballs d'investigació filosòfica.

Bloc 2. La filosofia en l'Antiga Grècia

1. Coneix l'origen de la Filosofia a Grècia i comprendre el primer gran sistema filosòfic, l'idealisme de Plató, tot analitzant la relació entre realitat i coneixement, la concepció dualista de l'ésser humà i la dimensió antropològica i política de la virtut, relacionant-ho amb la filosofia presocràtica i el gir antropològic de Sòcrates i els Sofistes, tot valorant la seua influència en el desenvolupament de les idees i els canvis socioculturals de l'Antiga Grècia i apreciànt críticament el seu discurs.
2. Entendre el sistema teleològic d'Aristòtil, tot relacionant-lo amb el pensament de Plató, la física de Demòcrit i valorant la seua influència en el desenvolupament de les idees i els canvis socioculturals de l'Antiga Grècia.

Bloc 3. La filosofia en la Modernitat i la Il·lustració

1. Comprendre la importància del gir del pensament occidental que anticipa la modernitat, donat en el Renaixement, tot valorant el nou humanisme que enalteix la *dignitas hominis*, la investigació dels prejudicis del coneixement per F. Bacon, així com les implicacions de la Revolució científica.
2. Entendre el racionalisme de Descartes, tot distingint i relacionant-lo amb la Filosofia Humanista i el monisme panteista de Spinoza i valorant la seua influència en el desenvolupament de les idees i els canvis socioculturals de l'Edat Moderna.

Bloc 4. La filosofia contemporània

1. Comprendre el vitalisme de Nietzsche, tot relacionant-lo amb el vitalisme de Schopenhauer i valorant la seua influència en el desenvolupament de les idees i els canvis socioculturals de l'Edat Contemporània.

5. Criteris d'avaluació

5.1. Criteris d'avaluació en Valors Ètics

a) Criteris de Segon de l'ESO

Bloc 1. La reflexió ètica

- 1.1 Reconeix les diferències que hi ha entre l'ètica i la moral, pel que fa al seu origen i la seua finalitat.
- 1.2 Aporta raons que justifiquen la importància de la reflexió ètica, com una guia racional de conducta necessària en la vida de l'ésser humà, expressant de forma apropiada els arguments en els quals es fonamenta.
- 1.3 Distingeix entre la conducta instintiva de l'animal i el comportament racional i lliure de l'ésser humà, tot destacant la magnitud de les seues diferències i apreciament les conseqüències que aquestes tenen en la vida de les persones.
- 1.4 Assenyala en què consisteix l'estructura moral de la persona com a ésser racional i lliure, raó per la qual aquesta és responsable de la seua conducta i de les conseqüències que aquesta tinga.
- 1.5 Explica les tres etapes del desenvolupament moral en l'ésser humà, segons la teoria de Piaget o la de Kohlberg i les característiques pròpies de cadascuna d'elles, tot destacant com es passa de l'heteronomia a l'autonomia.
- 1.6 Descriu la relació existent entre la llibertat i els conceptes de persona i estructura moral.
- 1.7 Analitza i valora la influència que tenen en la llibertat personal la intel·ligència, que ens permet conèixer possibles opcions per elegir, i la voluntat, que ens dona la fortalesa suficient per fer el que hem decidit fer.
- 1.8 Analitza alguns factors biològics, psicològics, socials, culturals i ambientals, que influeixen en el desenvolupament de la intel·ligència i la voluntat, especialment en el paper de l'educació, tot exposant les seues conclusions de forma clara, mitjançant una presentació realitzada amb suports informàtics i audiovisuals.
- 1.9 Explica què són els valors, les seues principals característiques i aprecia la seua importància en la vida individual i col·lectiva de les persones.
- 1.10 Busca i selecciona informació sobre l'existència de les diferents classes de valors, tal com: religiosos, afectius, intel·lectuals, vitals, etc.
- 1.11 Realitza, en treball de grup, una jerarquia de valors, tot explicant la seua fonamentació racional, mitjançant una exposició amb l'ús de mitjans informàtics o audiovisuals.
- 1.12 Descriu les característiques distintives dels valors ètics, utilitzant exemples concrets d'ells i apreciament la seua relació essencial amb la dignitat humana i la conformació d'una personalitat justa i satisfactòria.
- 1.13 Utilitza el seu esperit emprenedor per realitzar, en grup, una campanya destinada a difondre la importància de respectar els valors ètics tant en la vida personal com social.

- 1.14 Defineix el concepte de norma i de norma ètica tot distingint-lo de les normes morals, jurídiques, religioses, etc.
- 1.15 Assenyala quins van ser els sofistes i alguns dels fets i raons en els quals es fonamentava la seua teoria relativista de la moral, assenyalant les conseqüències que aquesta té en la vida de les persones.
- 1.16 Coneix els motius que van dur Sòcrates a afirmar «l'intel·lectualisme moral», tot explicant en què consisteix i la crítica que li fa Plató.
- 1.17 Compara el relativisme i l'objectivisme moral, tot apreciament la vigència d'aquestes teories en l'actualitat i expressant les seues opinions de forma argumentada.
- 1.18 Destaca algunes de les conseqüències negatives que, a nivell individual i comunitari, té l'absència de valors i normes ètiques, tals com: l'egoisme, la corrupció, la mentida, l'abús de poder, la intolerància, la insolidaritat, la violació dels drets humans, etc.
- 1.19 Emprèn, utilitzant la seua iniciativa personal i la col·laboració en grup, l'organització i desenvolupament d'una campanya en el seu entorn, amb la finalitat de promoure el reconeixement dels valors ètics com elements fonamentals del ple desenvolupament personal i social.
- 1.20 Enuncia els elements distintius de les «teories ètiques» i argumenta la seua classificació com una ètica de fins, elaborant un esquema amb les seues característiques més destacades.
- 1.21 Enuncia els aspectes fonamentals de la teoria hedonista d'Epicur i els valors ètics que defèn, tot destacant les característiques que la identifiquen com una ètica de fins.
- 1.22 Elabora, en col·laboració grupal, arguments a favor i/o en contra de l'epicureisme, tot exposant les seues conclusions amb els arguments racionals corresponents.
- 1.23 Explica el significat del terme «eudemonisme», així com el que per a Aristòtil significa la felicitat com a bé suprem, tot elaborant i expressant conclusions.
- 1.24 Distingeix els tres tipus de tendències que hi ha en l'ésser humà, segons Aristòtil, i la seua relació amb el que ell considera el bé suprem de la persona.
- 1.25 Aporta raons per classificar l'eudemonisme d'Aristòtil dins la categoria de fins.
- 1.26 Ressenya les idees fonamentals de l'ètica utilitarista: el principi d'utilitat, el concepte de plaer, la compatibilitat de l'egoisme individual amb l'altruisme universal i la ubicació del valor moral en les conseqüències de l'acció, entre altres.
- 1.27 Enumera les característiques que fan de l'utilitarisme i de l'epicureisme una ètica de fins.
- 1.28 Argumenta racionalment les seues opinions sobre l'ètica utilitarista.

Bloc 2. La justícia i la política

- 2.1 Explica i aprecia les raons que dona Aristòtil per establir un vincle necessari entre Ètica, Política i Justícia.
- 2.2 Utilitza i selecciona informació sobre els valors ètics i cívics, identificant i apreciand les semblances, diferències i relacions que hi ha entre ells.
- 2.3 Elabora, tot recorrent a la seua iniciativa personal, una presentació en suport informàtic, sobre la política aristotèlica com una teoria organicista, amb una finalitat ètica i que atribueix la funció educativa de l'Estat.
- 2.4 Selecciona i empra informació, en col·laboració grupal, per entendre i apreciar la importància que Aristòtil li dona a la «Justícia» com el valor ètic en el qual es fonamenta la legitimitat de l'Estat i la seua relació amb la felicitat i el bé comú, tot exposant les seues conclusions personals degudament fonamentades.
- 2.5 Fonamenta racional i èticament l'elecció de la democràcia com un sistema que està per damunt d'altres formes de govern, pel fet d'incorporar en els seus principis els valors ètics assenyalats en la DUDH.
- 2.6 Defineix el concepte de «Estat de Dret» i estableix la seua relació amb la defensa dels valors ètics i cívics en la societat democràtica.
- 2.7 Descriu el significat i la relació existent entre els següents conceptes: democràcia, ciutadà, sobirania, autonomia personal, igualtat, justícia, representativitat, etc.
- 2.8 Explica la divisió de poders proposada per Montesquieu i la funció que exerceixen el poder legislatiu, l'executiu i el judicial en l'Estat democràtic, com un instrument per evitar el monopoli del poder polític i com un mitjà que permet els ciutadans prendre el control de l'Estat.
- 2.9 Assumeix i explica el deure moral i civil que tenen els ciutadans de participar activament en l'exercici de la democràcia, amb la finalitat que es respecten els valors ètics i cívics al si de l'Estat.
- 2.10 Defineix la magnitud d'alguns dels riscos que existeixen en els governs democràtics quan no es respecten els valors ètics de la DUDH, tals com: la degeneració en demagògia, la dictadura de la majoria i l'escassa participació ciutadana, entre altres, tot formulant possibles mesures per evitar-los.
- 2.11 Aporta raons per justificar la importància que té per al bon funcionament de la democràcia el fet que els ciutadans siguen conscients no només dels seus drets, sinó també de les seues obligacions com un deure cívic, jurídic i ètic.

b) Criteris de Quart de l'ESO

Bloc 1. La dignitat de la persona

1.1 Identifica en la dignitat de l'ésser humà, en tant que persona i els atributs inherents a la seua naturalesa, l'origen dels drets inalienables i universals que estableix la DUDH.

1.2 Identifica en la DUDH els atributs essencials de l'ésser humà: la raó, la consciència i la llibertat.

1.3 Relaciona de forma adequada els següents termes i expressions, emprats en la DUDH: dignitat de la persona, fraternitat, llibertat humana, tracte digne, judici just, tracte inhumà o degradant, detenció arbitrària, presumpció d'innocència, discriminació, violació de drets, etc.

Bloc 2. La comprensió, el respecte i la igualtat en les relacions interpersonals

2.1 Comenta, segons allò establert per la DUDH en els articles del 12 al 17, els drets de l'individu que l'Estat ha de respectar i fomentar en les relacions existents entre ambdós.

2.2 Explica els límits de l'Estat que estableix la DUDH en els articles del 18 al 21, al determinar les llibertats dels ciutadans que aquest ha de protegir i respectar.

2.3 Elabora una presentació amb suport informàtic i audiovisual, tot il·lustrant els continguts més importants del tema i exposant les seues conclusions de forma argumentada.

2.4 Descriu i avalua el procés de socialització global, mitjançant el qual es produeix la interiorització de valors, normes, costums, etc.

2.5 Assenyala els perills que comporta el fenomen de la socialització global si es desenvolupa al marge dels valors ètics universals, tot debatent al voltant de la necessitat d'establir límits ètics i jurídics en aquest tema.

2.6 Disserta al voltant de l'impacte que tenen els mitjans de comunicació massiva en la vida moral de les persones i de la societat, tot expressant les seues opinions amb rigor intel·lectual.

2.7 Valora la necessitat d'una regulació ètica i jurídica en relació amb l'ús de mitjans de comunicació massius, tot respectant el dret a la informació i a la llibertat d'expressió que posseeixen els ciutadans.

5.3 Criteris d'avaluació de Història de la Filosofia de Segon de Batxillerat

Bloc 1. Continguts transversals

1.1 Comprèn el sentit global dels textos més rellevants de les autores i autors estudiats, tot reconeixent l'ordre lògic de l'argumentació i sent capaç de transferir els

- coneixements a altres autores, autors o problemes tot reconeixent els plantejaments que es defenen.
- 1.2 Analitza les idees del text, tot identificant la conclusió i els conceptes i idees rellevants, reconeixement l'estructura del text i l'ordre lògic de les seues idees.
 - 1.3 Argumenta l'explicació de les idees presents en el text, tot relacionant-les amb la filosofia de l'autor i els continguts estudiats.
 - 1.4 Argumenta les seues pròpies opinions amb claredat i coherència, tant oralment com per escrit.
 - 1.5 Empra el diàleg racional en la defensa de les seues opinions, tot valorant positivament la diversitat d'idees i, a la vegada, recolzant-se en els aspectes comuns.
 - 1.6 Sintetitza correctament la filosofia de cada autor, mitjançant resums dels seus continguts fonamentals, tot classificant-los en els nuclis temàtics que travessen la història de la filosofia: realitat, coneixement, ésser humà, ètica i política.
 - 1.7 Elabora llistats de vocabulari de conceptes, tot comprenent el seu significat i aplicant-los amb rigor, organitzant-los en esquemes o mapes conceptuals, taules cronològiques i altres procediments útils per a la comprensió de la filosofia de l'autor.
 - 1.8 Selecciona informació de diverses fonts, bibliogràfiques i d'Internet, reconeixent les fonts fiables.
 - 1.9 Realitza redaccions o dissertacions, treballs d'investigació i projectes, que impliquen un esforç creatiu i una valoració personal dels problemes filosòfics plantejats en la Història de la Filosofia.
 - 1.10 Realitza recerques avançades en Internet sobre els continguts de la investigació, tot decidint els conceptes adients.

Bloc 2. La filosofia en la Grècia antiga

- 2.1 Utilitza conceptes de Plató, com ara «Idea», «món sensible», «món intel·ligible», «Bé», «raó», «*doxa*», «*episteme*», «universal», «absolut», «dualisme», «reminiscència», «transmigració», «*mimesi*», «virtut» i «justícia», entre altres, tot aplicant-los amb rigor.
- 2.2 Entén i explica amb claredat, tant en el llenguatge oral com en l'escrit, les teories fonamentals de la filosofia de Plató, tot analitzant la relació entre realitat i coneixement, la concepció dualista de l'ésser humà i la dimensió antropològica i política de la virtut.
- 2.3 Distingeix les respostes del corrent presocràtic en relació a l'origen del Cosmos, els conceptes fonamentals de la dialèctica de Sòcrates i el convencionalisme democràtic i el relativisme moral dels Sofistes, tot identificant els problemes de la Filosofia Antiga i relacionant-les amb les solucions aportades per Plató.
- 2.4 Respecta l'esforç de la filosofia de Plató per contribuir al desenvolupament de les idees i els canvis socials de la Grècia Antiga, tot valorant positivament el diàleg com a mètode filosòfic, el naixement de les utopies socials, el sentit del filòsof-governant o la seua defensa de la inclusió de les dones en l'educació i el govern de la ciutat.

Bloc 3. La filosofia en la Modernitat

3.1 Identifica conceptes de Descartes, com ara «raó», «certesa», «mètode», «dubte», «hipòtesi», «*cogito*», «idea», «substància» i «subjectivisme» entre altres, tot aplicant-los amb rigor.

3.2 Comprèn i explica amb claredat, tant en el llenguatge oral com en l'escrit, les teories fonamentals de la filosofia de Descartes, tot analitzant el mètode i la relació entre coneixement i realitat a partir del *cogito* i el dualisme en l'ésser humà, comparant-les amb les teories de la Filosofia Antiga i Medieval.

3.3 Identifica els problemes de la Filosofia Moderna tot relacionant-los amb les solucions aportades per Descartes.

3.4 Estima i raona l'esforç de la filosofia de Descartes per contribuir al desenvolupament de les idees i als canvis socioculturals de l'Edat Moderna, tot valorant positivament la universalitat de la raó cartesiana.

Bloc 4. La filosofia contemporània

4.1 Defineix conceptes de Nietzsche, com ara «crítica», «tragèdia», «intuïció», «metàfora», «convenció», «perspectiva», «genealogia», «transvaloració», «nihilisme», «superhome», «voluntat de poder» i «etern retorn» entre altres, tot aplicant-los amb rigor.

4.2 Entén i explica amb claredat, tant en el llenguatge oral com en l'escrit, les teories fonamentals de la filosofia de Nietzsche, tot considerant la crítica a la metafísica, la moral, la ciència, la veritat com a metàfora i l'afirmació del superhome com a resultat de la inversió de valors i la voluntat de poder, comparant-les amb les teories de la Filosofia Antiga, Medieval, Moderna i Contemporània.

4.3 Distingeix les respostes de Schopenhauer en la seua afirmació de la voluntat, tot identificant els problemes de la Filosofia Contemporània i relacionant-los amb les solucions aportades per Nietzsche.

4.4 Estima l'esforç de la filosofia de Nietzsche per contribuir al desenvolupament de les idees i als canvis socials de l'Edat Contemporània, tot valorant positivament la defensa de la veritat i la llibertat.

6. Instruccions d'avaluació. Relació amb els criteris d'avaluació

6.1 Valors ètics

Per a una correcta avaluació dels continguts s'han d'aplicar diversos mètodes d'avaluació. Tal i com assenyala la llei, una assignatura que pretén desenvolupar en

l'alumnat actituds de tolerància democràtica no pot comptar amb una metodologia unitària. Tot partint dels diversos interessos i inquietuds tant del professorat com de l'alumnat en l'assignatura, hem de concebre una didàctica oberta.

És notable la diversitat dels objectius que es pretenen assolir, per la qual cosa el professorat haurà d'emprar diverses ferramentes que permeten la seua consecució. En qualsevol cas, enumerem a continuació alguns dels procediments i tècniques que seguirem:

1. Redaccions: la redacció de textos de certa extensió és fonamental per diversos motius. En primer lloc, perquè permet desenvolupar la capacitat d'exposar i enllaçar idees per escrit. Per una altra banda, els escrits permeten aplicar els conceptes apresos, així com buscar informació.
2. Debats: ferramenta fonamental a l'hora de promoure els valors de la tolerància i convivència que sustenten l'assignatura. Per una altra banda, permeten desenvolupar les competències lingüístiques —i, més específicament, les orals i retòriques— de l'alumnat. Els debats exigeixen, al seu torn, de l'elaboració d'idees per a la seua exposició, així com la recerca i processament de la informació.
3. Treballs d'investigació, ja siguin individuals o en grup. D'aquesta manera es fomenta el treball en equip i la col·laboració. Per una altra banda, permeten l'elaboració dels continguts impartits i un treball d'aprofundiment que permet reforçar-los. Aquests treballs poden ser exposats a classe. D'aquesta manera, serà el propi alumnat qui, supervisat pel professorat, explique i desenvolupe els continguts. Es fomenta així la participació i la implicació de l'alumnat en el desenvolupament de la matèria.
4. Proves escrites: eventualment, el professor podrà proposar proves escrites per tal de comprovar l'assimilació dels continguts tractats.

6.2 Història de la Filosofia de Segon de Batxillerat

Tot i que, tal i com hem comentat en altres nivells, la correcta avaluació dels continguts s'efectua aplicant diversos mètodes d'avaluació, en aquest cas els instruments d'avaluació vindran condicionats per la imminent PAU/ EBAU, tot reduint-se a una sèrie de proves escrites —anàlogues a les de la PAU/EBAU— i uns exercicis previs, equivalents a una prova PAU/EBAU desglossada, per a cada autor.

7. Criteris de qualificació

7.1 Valors Ètics

a) Criteris de qualificació

Per a superar l'avaluació, l'alumnat haurà d'obtenir més d'un 5 sobre 10 en l'assignatura.

La nota quedarà dividida entre una part destinada a la valoració de l'actitud cap a l'assignatura i la participació, que ponderarà un 33,3% (0% si hi ha un comportament disruptiu; 11,1% si no hi ha comportament disruptiu, però tampoc participació ni implicació i 22,2 o 33,3%, segons el grau, si l'actitud, la participació i la implicació són bones). En aquest apartat es valorarà la participació activa a classe, tant en els debats

com en les activitats que es duen a terme a l'aula, a més de l'actitud respectuosa amb la resta de l'alumnat i el professorat. L'altre 66,6% s'obtindrà de la realització de les activitats escrites que es proposen: fitxes, redaccions, opinions personals, debats, jocs, cine fòrum, etc. Eventualment, el professor podrà proposar, dins aquest 66,6%, l'elaboració d'una prova escrita. En aquest cas, la prova escrita contarà un 33,3% i la resta d'activitats un altre 33,3%.

b) Activitats de reforçament i ampliació

- Activitats en l'Aula Virtual
- Activitats d'aprenentatge servei i Educació per a la Ciutadania
- Consulta de www.educacionenvalores.org
- Activitats sobre Drets Humans d'Amnistia Internacional

c) Recuperació de les assignatures pendents

L'alumnat que tinga l'assignatura pendent de l'any anterior, haurà de presentar-se a una prova escrita de recuperació. Tant la data de la prova com el material per a preparar-la seran proporcionats pels membres del departament amb la deguda antelació.

Les qüestions de la recuperació versaran sobre els continguts del currículum oficial:

a) 1ESO

1. L'especificitat de l'ésser humà
2. La identitat
3. El gènere
4. La identitat digital
5. Els diferents tipus de família
6. La vida en societat
7. L'amistat
8. Resolució de conflictes
9. La diversitat humana.
10. La justícia i la legislació
11. Igualtat i justícia social
12. Ecologia

b) 2ESO

1. La llibertat

2. El diàleg
3. El llenguatge moral
4. La democràcia
5. La justícia
6. El dret
7. Els mitjans de comunicació
8. El gènere
9. Bioètica

c) 3ESO

1. Llibertat, opressió, Aristòtil (llibertat i responsabilitat)
2. Llibertat i valors
3. La dignitat humana, els Drets Humans
4. Alteritat, societat i empatia
5. Els àmbits públic i privat, identitat digital, xarxes socials, tecnodpendència, llibertat de l'individu i intervenció de l'Estat, religió i moral, el debat al voltant de les armes.
6. Legislació i justícia, desobediència civil.
7. Democràcia, llibertat d'expressió, el debat al voltant de la monarquia, les minories i la participació ciutadana.
8. Unió Europea i globalització
9. Ètica i ciència, reproducció assistida, eutanàsia, transhumanisme.

d) 4t ESO

1. Els Drets Humans i la dignitat
2. Drets Humans i legislacions internacionals, els judicis de Nuremberg, pluralisme social i mínims de justícia compartida, ètica de mínims i ètica de màxims.
3. Drets Humans al món, el dret internacional, el relativisme cultural, les ONG
4. Cosmopolitisme

5. Causes i possibles solucions de la pobresa al món, migracions, xenofòbia.

6. Ecologisme i drets dels animals

7.2 Filosofia de Primer de Batxillerat

a) Recuperació d'assignatures pendents

Per tal de recuperar l'assignatura, l'alumnat haurà de superar una prova escrita sobre els següents continguts mínims:

1 La filosofia i el seu mètode

1.2 Les diferents rames de la filosofia

2 El coneixement (epistemologia)

2.1 La veritat

2.2 Les diferents formes de conèixer

3 Antropologia

3.1 Antropologia cultural

3.2 Antropologia filosòfica

4 Filosofia política

4.1 Principals corrents polítiques del pensament actual

4.2 Ecologisme, feminisme i globalització

5 Estètica i teoria de l'art

Model d'examen

L'examen constarà de tres preguntes, a desenvolupar només una.

Serà una pregunta de desenvolupament en la qual l'alumnat haurà de demostrar els coneixements i el vocabulari adquirit al llarg del curs anterior.

Preguntes model per a l'examen:

1. Què considere que és la filosofia?
2. La relació de la filosofia amb la resta de sabers
3. Les diferents formes d'accés al coneixement.
4. El debat entre racionalisme i empirisme

5. Quines son les especificitats de l'ésser humà respecte a la resta d'animals
6. El debat entre el relativisme i l'universalisme
7. Els principals corrents polítics del pensament actual.
8. Els orígens filosòfics del liberalisme i el socialisme.
9. Importància i vigència del feminisme en l'actualitat.
10. Importància i vigència de la filosofia en l'actualitat.

La pregunta puntuarà sobre 10 punts i es tindrà en compte:

- L'adequació del vocabulari de l'assignatura
- L'adequació i cohesió de l'escrit
- La inclusió d'una introducció que expliqui el tema de l'escrit.
- Una valoració madura i personal sobre el tema elegit.

7.3 Història de la Filosofia de Segon de Batxillerat

a) Criteris de qualificació

Per a superar l'avaluació, l'alumnat haurà d'obtenir més d'un 5 sobre 10 en l'assignatura. A l'hora de qualificar l'alumnat només es fa mitjançant nombres enters, per tant sempre s'arrodonirà a l'alçada la nota obtinguda.

L'avaluació final serà la suma aritmètica de les tres avaluacions. S'aprovarà amb un 5. Si alguna d'elles és igual o inferior a 4 no es podrà fer mitjana. En eixe cas, o bé es recuperarà l'assignatura completa per tindre més d'una avaluació suspesa, o bé es recuperarà només l'avaluació suspesa per tal de poder realitzar la mitjana de tot el curs.

La nota es distribuirà de la següent forma:

66,6% per a les proves escrites anàlogues a les de la PAU/EBAU.

33,3% per a les activitats escrites realitzades durant l'avaluació. Es calcularà la nota de forma relativa a la puntuació de les preguntes de la PAU/EBAU (2 punts la Síntesi, 2 punts la Definició, 5 punts la Dissertació i 2 la Relació/Actualització) i després s'aplicarà el percentatge.

b) Recuperació de cada avaluació

Per a recuperar l'avaluació, l'alumnat haurà de presentar els treballs no entregats en el moment i realitzar un examen tipus PAU/EBAU dels continguts vistos en l'avaluació.

c) Convocatòria extraordinària

En la convocatòria extraordinària, l'alumnat haurà de realitzar un examen tipus PAU/EBAU.

d) Activitats de reforçament i ampliació

Es proposaran al llarg del curs, segons les necessitats, activitats complementàries que suposaran material per aprofundir els diferents temes.

- Lectura de textos filosòfics i realització de ressenyes sobre els mateixos.
- Comentari crític sobre obres audiovisuals proposades pel professorat.
- Mapes mentals sobre algun tema en concret.
- Estudi de material audiovisual sobre diferents escoles filosòfiques.
- Xerrades i debats sobre diferents temes d'actualitat.

8. Metodologia. Orientacions didàctiques.

8.1 Valors Ètics

8.1.1 Metodologia general i específica. Recursos didàctics i organitzatius.

El currículum incorpora plantejaments metodològics i didàctics coherents amb el desenvolupament de les competències, l'aprenentatge en contextos reals dels elements transversals i dels continguts de les àrees. Tal i com el RD 116/2014 proposa, i en línia amb la Recomanació 2006/969/EC del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre de 2006, sobre les competències clau per a l'aprenentatge permanent, aquest decret es basa igualment en potenciar l'aprenentatge per competències, integrades en la resta d'elements curriculars per tal de propiciar una renovació en la pràctica docent i en el procés d'ensenyament i aprenentatge.

La metodologia posarà èmfasi, especialment, en la comprensió lectora de textos seleccionats dels autors i els temes estudiats en el curs. Els punts centrals en els quals es basa la metodologia són:

- a) Interacció i aprenentatge: l'objectiu últim és que tot l'alumnat sense exclusió adquireisca els millors aprenentatges possibles.
- b) Aprenentatge situat, que emfatitza la dimensió social dels processos d'adquisició de les competències, un aprenentatge vinculat a un determinat context cultural, social i de relacions, i a unes determinades tasques que les persones hauran de resoldre i que li permetran adquirir la competència necessària.
- c) Estructures d'aprenentatge cooperatiu, que assegurin la interacció entre iguals i amb altres membres de la comunitat educativa i l'entorn.
- d) Didàctica específica de l'àrea, ja siga de caràcter general o relacionada amb alguns dels blocs de contingut, atenent a la seua singularitat, recursos a emprar. El comentari de text és un recurs imprescindible. Però també és necessari treballar l'expressió oral. Treballs individuals o en grup, que requerisquen d'una exposició, debats, etc.

Tal i com indica la llei, una assignatura que pretén desenvolupar en l'alumnat activitats de respecte i convivència no pot comptar amb una metodologia unitària. Tot partint dels diversos interessos i inquietuds, hauríem de concebre una didàctica oberta.

8.1.2 Recursos didàctics i organitzatius

Atès el caràcter obert de la metodologia didàctica proposada per a la matèria es recomanen diversos tipus de materials que inclouen pel·lícules, documentals, cançons, articles o llibres. Aquests són alguns dels proposats, tot i que el desenvolupament del curs, així com el treball del docent poden fer recomanables altres.

8.2 Història de la Filosofia de Segon de Batxillerat

La metodologia posarà èmfasi, especialment, en la comprensió lectora de textos seleccionats dels autors i els temes estudiats en el curs. Els punts centrals en els quals es basa la metodologia són:

- a) Interacció i aprenentatge: l'objectiu últim és que tot l'alumnat, sense exclusió, adquireisca els millors aprenentatges possibles.
- b) Aprenentatge situat, que emfatitza la dimensió social dels processos d'adquisició de les competències, un aprenentatge vinculat a un determinat context cultural, social i de relacions, i a unes determinades tasques que les persones hauran de resoldre i que els permetran adquirir la competència necessària.
- c) Estructures d'aprenentatge cooperatiu, que assegurin la interacció entre iguals i amb altres membres de la comunitat educativa i l'entorn.
- d) Didàctica específica de l'àrea, ja siga de caràcter general o relacionada amb alguns dels blocs de contingut, tot atenent a la seua singularitat. Recursos a emprar: el comentari de text és un recurs imprescindible, però també és

necessari treballar l'expressió oral, així com els treballs individuals o en grup, que requerisquen una exposició, debats, etc.

9. Mesures de resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu o amb alumnat que requerisca actuacions per a la compensació de les desigualtats (mesures de Nivell III i Nivell IV)

1.1 Mesures en l'ESO

L'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu serà atès amb mesures extraordinàries que impliquen adaptacions d'accés al currículum. Aquestes mesures de caràcter extraordinari seran significativament diferents de les aplicades a la resta del grup. Així, es faran adaptacions curriculars individuals significatives, programes de millora de l'aprenentatge i del rendiment, així com altres programes específics de tractament personalitzat.

- a) En les sessions de lectura participativa i en el debat els seran formulades preguntes molt clares i concises. Aquestes dependran del nivell d'aprenentatge del qual disposen en eixe moment. Dit això, l'objectiu principal és que, dins del possible, no es senten ni diferents a la resta ni invisibles.

- b) En la correcció del quadern es tindrà en compte la dificultat afegida que suposa no conèixer l'idioma vehicular.
- c) La tolerància pel que fa a les faltes d'ortografia pot ser major.

Pel que fa a l'alumnat d'altres capacitats:

- a) En les sessions de lectura participativa i en el debat poden participar lliurement, sense necessitat de sol·licitar el seu concurs.
- b) L'avaluació de les activitats serà complementada, si opten per això, en atenció sobretot a la resta de la càrrega acadèmica que suporten, per la redacció d'un treball de qualsevol dels temes proposats.

1.2 Mesures en el Batxillerat

El tractament de la diversitat en el Batxillerat ha de tindre unes característiques distintes que en l'ESO, degut al caràcter voluntari d'aquest període d'ensenyament i a les finalitats del mateix, que el converteixen en un període formatiu amb característiques sensiblement distintes de l'Ensenyament Secundari Obligatori.

Pel que fa a les finalitats del Batxillerat, haurem de diferenciar entre les formatives i les propedèutiques. En la mesura que té una finalitat formativa, el Batxillerat tindrà valor per ell mateix. El professorat haurà d'atendre al tractament de diversitat tot procurant impartir un ensenyament personalitzat —fins on siga possible—, atenent a les expectatives, motivacions i altres circumstàncies de l'alumnat. Per a ajudar es proposaran una sèrie de materials addicionals: quadres per a ampliar informació, suggerències per a la lectura de llibres, etc, que no seran obligatoris. Aquests materials estan pensats per a l'alumnat amb especial interès per segons quin tema, per a que puguin aprofundir en ells.

Per una altra banda, el Batxillerat té una finalitat propedèutica per als estudis universitaris o els cicles formatius de grau superior. En aquest aspecte, l'alumnat ha de rebre i assimilar uns continguts imprescindibles per poder accedir a aquests nivells superiors d'ensenyament. Així, la tasca del professorat té un caràcter més tècnic i menys formatiu. En conseqüència, l'atenció a la diversitat estarà ací limitada per les pròpies necessitats de l'ensenyament.

En definitiva, tot i que el tractament de la diversitat en el Batxillerat ha de tindre una consideració distinta i més limitada que en l'ESO, aquest tractament ha d'incidir en:

- Atendre en allò possible les circumstàncies personals de l'alumnat i al context en què es desenvolupa la seua educació.
- Atendre els interessos i motivacions de l'alumnat expressats en l'elecció d'una determinada modalitat i itinerari del Batxillerat.
- Es duran a terme mesures d'atenció específica en casos d'altres capacitats.

Organització de la resposta educativa per a la inclusió (Nivell III)
<p><u>Àmbit d'aplicació:</u> En aquest tercer nivell de resposta es determinen les mesures dirigides a l'alumnat que requereix una resposta diferenciada, individualment o en grup, que impliquen suports ordinaris addicionals. No s'elimina ni modifica cap element substancial del currículum, és a dir, ni objectius, ni continguts, ni criteris d'avaluació.</p>
Tipus de mesures d'aplicació en les unitats didàctiques
<p>Organització d'activitats d'enriquiment o ampliació i reforçament. En totes les unitats didàctiques hem inclòs diverses activitats d'ambdós tipus. Es gradua el grau de dificultat de les activitats per a cada cas, es modifica el nivell d'abstracció de les activitats i es modifiquen els agrupaments previstos (parelles tutorials).</p>
<p>Adaptacions d'accés al currículum: per a aquell alumnat que tinga dificultats per accedir a les experiències d'ensenyament-aprenentatge degut a dificultats que poden ser físiques (s'adaptaran les condicions d'accés, sonorització), materials (adaptació de materials, mobiliari), de comunicació (ús de sistemes de signes alternatius al llenguatge oral), personals (suport d'especialistes en Pedagogia Terapèutica, en Audició i Llenguatge).</p> <p>En aquests casos, les mesures concretes que adoptarem amb l'alumnat seran les següents:</p> <ul style="list-style-type: none">— Adaptació dels recursos educatius d'ús comú (en col·laboració amb la família i institucions especialitzades), així com l'adaptació dels recursos educatius individuals.— Adaptació d'espais, tot procurant seleccionar aquells que reunisquen condicions d'accés, sonorització i lluminositat adequades— Situar aquest alumnat en llocs de l'aula des dels quals puguen accedir millor a les explicacions.— En el cas de l'alumnat hipoacúsic, es tindrà cura en el format de l'explicació, de forma que l'alumnat veja la boca del professorat (es poden demanar mascaretes homologades a associacions específiques), intentar vocalitzar, emprar sistemes complementaris de comunicació (visualització dels continguts explicats en pissarra digital).
<p>Respostes educatives a l'alumnat amb problemes d'accés als recursos per situació de desavantatge social:</p> <ul style="list-style-type: none">— En coordinació amb l'equip directiu del centre, posar la situació en coneixement dels Serveis Socials Municipals, amb la finalitat que puguen actuar en aquestes circumstàncies, tot aportant els recursos específics.— Disposar algunes unitats d'aquests recursos en el centre.
<p>Mesures de suport específic a l'alumnat amb diferències per raó d'escolarització tardana (migracions):</p> <p>Aquest alumnat és molt freqüent sobretot en grups de Primer de l'ESO. Tres aspectes que hem de tindre en compte són que la condició de migrants no supose un element de discriminació, que s'integren amb normalitat en el grup de classe i avaluar les seues capacitats i habilitats, ja que en ocasions aquest alumnat no ha tingut una escolarització adequada. Tot açò es concretarà amb l'adopció de les següents mesures:</p>

- Agrupaments heterogenis en determinades activitats.
- Destacar continguts històrics, geogràfics o artístics de les seues cultures de procedència.
- En el cas d'alumnat migrant amb desconeixement de la llengua vehicular d'ensenyament del centre, se'ls inclourà de forma temporal en el Programa d'Acollida al Sistema Educatiu (PASE).

Organització de la resposta educativa per a la inclusió (Nivell IV)

Àmbit d'aplicació: En aquest quart nivell de respostes es determinen les mesures dirigides a l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu que requereixen una resposta individualitzada de caràcter extraordinari que implique suports especialitzats addicionals. Això comporta una adaptació curricular significativa, la implicació de materials i/o personal especialitzat, així com l'aplicació de programes específics que requereixen modificacions del currículum (objectius, continguts i criteris d'avaluació).

Aplicació del PAP

Aquestes mesures les planifica, desenvolupa i avalua l'equip educatiu, coordinat per la tutoria del grup amb l'assessorament dels serveis especialitzats d'orientació. El pla d'actuació personalitzat (PAP) és el document que concreta les mesures d'aquest nivell de resposta. S'elabora a partir de la proposta efectuada en l'informe sociopsicopedagògic per a:

- Orientar l'organització de la resposta educativa i recollir les mesures i suports necessaris.
- Definir els criteris per a la seua retirada.
- Definir el seguiment del progrés de l'alumnat.
- Determinar les actuacions de transició.
- Concretar l'itinerari formatiu personalitzat amb la finalitat d'afavorir una major inclusió i inserció laboral.

Es revisaran els resultats anualment (amb totes les parts implicades) i s'inclourà en l'expedient de l'alumnat.

10. Unitats didàctiques.

10.1 Organització de les unitats didàctiques (objectius de la unitat, continguts, criteris d'avaluació, competències, activitats d'avaluació i activitats de reforç i ampliació)

10.1.1 Valors ètics

Cal remarcar que aquesta temporalització és només una proposta. Les diferències entre diversos grups, el desigual nombre de classes per avaluació degudes a activitats extraescolars, festivitats locals etcètera, així com altres raons poden fer recomanable alterar-la.

a) Segon de l'ESO

Primera avaluació:

1. La relació entre la llibertat i la moral

2. Ètica i moral
3. Justícia, política i democràcia

Segona avaluació:

4. El caràcter artificial de la realitat humana (*physis/nomos*).
5. Teories del dret: jusnaturalisme, convencionalisme, positivisme jurídic.
6. Els deures cap al medi ambient i el món animal.
7. Règims autocràtics i democràcies representatives.
8. Solidaritat i ONGs
9. Drets i deures dels consumidors
10. Conflictes en el món actual: guerres, terrorisme, fanatisme

Tercera Avaluació:

11. Globalització: avantatges i inconvenients
12. Pobresa i món desenvolupat
13. El ciutadà front als mitjans de comunicació de masses

b) Quart de l'ESO

Primera avaluació

1. La dignitat de l'ésser humà com a fonament de la DUDH
2. Diversitat cultural
3. Relacions interpersonals

Segona avaluació

4. La teoria de la justícia de Rawls
5. Èxit i fracàs de la DUDH
6. Ús públic de la raó en Kant

Tercera avaluació

7. L'ètica dialògica de Habermas
8. Democràcia i responsabilitat

10.1.2 Història de la Filosofia de Segon de Batxillerat

Seguint l'estratègia de desenvolupar un temari acord amb els continguts per a aquest curs i tenint en compte la prova d'accés a la universitat (EBAU), s'ha preparat un grup de temes classificats per èpoques diferents i pels principals autors més representatius que l'emmarquen. Així doncs, s'ha cregut convenient l'explicació i desenvolupament dels següents temes:

Primera avaluació:

1. Els orígens de la filosofia: del mite al logos
2. Els presocràtics i les seues escoles

3. Els sofistes i Sòcrates
4. Plató

Segona avaluació

5. Descartes i el seu context modern

Tercera avaluació

6. Nietzsche

10.1.3 Filosofia de Primer de Batxillerat

a) Unitats didàctiques

1. El saber filosòfic
 - 1.1 Per a què serveix la filosofia
 - 1.2 El pas de l'explicació mítica i màgica a la racional i sensitiva
 - 1.3 El saber filosòfic a través de la seua història
 - 1.4 Rames de la filosofia
2. El coneixement
 - 2.1 Què significa conèixer i com ho fem
 - 2.2 Què entenem per veritat i quins tipus de veritat hi ha
 - 2.3 El coneixement científic: objectius i mètode
 - 2.4 Relació entre el coneixement, el llenguatge i la lògica
3. La realitat
 - 3.1 Les grans qüestions de la metafísica occidental
 - 3.2 La pregunta per l'ésser com a punt de partida
 - 3.3 El problema de l'aparença i la realitat
 - 3.4 L'Univers i les diferents formes d'entendre'l
4. L'ésser humà des de la Filosofia
 - 4.1 La dialèctica naturalesa-cultura en el procés de l'antropogènesi i en la construcció de la nostra identitat
 - 4.2 La concepció de l'ésser humà al llarg de la història
 - 4.3 Reflexions filosòfiques sobre el desenvolupament científic i tecnològic i els seus riscos
 - 4.4 L'estètica filosòfica, funció i característiques
 - 4.5 La reflexió sobre l'ésser humà i el sentit de l'existència: el jo, la llibertat i la responsabilitat, la mort, el destí, l'atzar, la meua història, la necessitat de transcendència, la presa de decisions.
5. La racionalitat pràctica
 - 5.1 Ètica i moral
 - 5.2 Relativisme i universalisme moral. Sòcrates i els sofistes
 - 5.3 La recerca de la felicitat: eudemonisme, hedonisme i estoïcisme
 - 5.4 L'Ètica kantiana
 - 5.5 Les ètiques de justícia

5.6 El concepte d'estat al llarg de la història en Plató, Maquiavel, Hobbes, Locke, Rousseau, Montesquieu i Kant

5.7 L'ètica dialògica de l'Escola de Frankfurt

b) Distribució temporal de les unitats didàctiques

Els 5 blocs s'organitzen de la següent forma:

—Primera avaluació: unitats 1 i 2

—Segona avaluació: unitats 3 i 4

—Tercera avaluació: unitat 5

c) Activitats i estratègies d'ensenyament i aprenentatge. Activitats complementàries

—Debats en xicotets grups a l'estil del cafè filosòfic

—Exposicions en públic sobre diferents realitats

10.2 Distribució temporal de les unitats didàctiques.

a) Valors ètics

Primera avaluació: unitats 1 i 2

Segona avaluació: unitat 3

Tercera avaluació: unitat 4

c) Història de la Filosofia de Segon de Batxillerat

Primera avaluació:

—Els orígens de la filosofia: del «mite» al «Logos»

—Els Presocràtics i les seues escoles

—Els sofistes i Sòcrates

—Plató

Segona avaluació:

—Descartes

Tercera avaluació:

—Nietzsche

11. Elements transversals

En el treball dels ensenyaments transversals i dels valors en general és especialment important respectar la llibertat de l'alumnat i el seu ritme de progrés, tot buscant sempre una resposta lliure i personal.

Els següents temes transversals guarden una estreta connexió amb totes les matèries que imparteix el departament de Filosofia, especialment en l'ensenyament obligatori. Dedicarem especial atenció als següents temes:

- Educació per a la pau i la interculturalitat.
- Valorar l'acció comunicativa i l'intercanvi d'opinions com a forma vàlida de creixement personal.
- Participar i valorar la comunitat educativa com un espai social i de maduració.
- Educació per a la igualtat i llibertat de gènere i sexualitat.
- Educació ambiental i ecologisme.
- Educació del consumidor en els diferents àmbits de la societat.

11.1 Foment de la lectura. Comprensió lectora. Expressió oral i escrita.

El pla de foment de la lectura ha d'entendre's com un conjunt d'actuacions destinades a millorar tant la competència lectora com a potenciar les capacitats de l'alumnat per tal d'analitzar diferents documents de contingut científic i filosòfic, extreure d'ells les idees principals i ser capaços de reorganitzar-los en la forma de continguts propis que respecten la propietat intel·lectual.

Paral·lelament, un pla amb aquets horitzó tan ampli ha de contemplar igualment que es desenvolupe un interès per la lectura com a font per a la comprensió de la realitat que rodeja l'alumnat i de satisfacció personal.

Aquestes actuacions no poden ser fruit de la improvisació o d'iniciatives puntuals, sinó que han de posseir una continuïtat en el temps i una progressió en els diferents nivells en els quals s'apliquen. Per tot això és important convertir les actuals iniciatives en línies d'actuació el desenvolupament del qual mostre una gradació en els diferents nivells que imparteix el departament:

Activitats de foment de la lectura incloses en la programació didàctica:

- Programació de lectures en tots els nivells de les matèries que imparteix el departament, a determinar per cada professor de grup.
- Lectures i anàlisis d'articles científics per a batxillerat.
- Introducció e l'elaboració de documents propis, tot respectant la propietat intel·lectual.
- Introducció a l'ús de programes de presentació de treballs de classe.
- Desenvolupament de tècniques d'expressió oral.
- Activitats que fomenten l'interès de l'alumnat pel coneixement científic i filosòfic.

11.2 Comunicació audiovisual. Tecnologies de la informació i de la comunicació.

S'intentarà que l'alumnat faça un bon maneig de les fonts per internet i que reforcen les seues destreses a l'hora de dissenyar presentacions multimèdia.

11.3 Emprenedoria

L'assignatura de Filosofia afavoreix el sentit de la iniciativa i l'esperit emprenedor des de totes les seues unitats didàctiques, tot promovent activitats que suposen la planificació de tasques enfocades al foment de la responsabilitat i la participació en activitats que promouen l'aplicació dels drets humans en tots els àmbits de la vida i la construcció d'una ciutadania democràtica.

Tot i així, l'assignatura de filosofia té l'obligació moral de proporcionar el bagatge conceptual necessari per fer-se una idea pròpia, madura i crítica del que el terme «emprenedoria» significa actualment.

11.4 Educació cívica i constitucional

Aquest element deixa de ser transversal en la nostra assignatura i es converteix en assumpte central per la mateixa idiosincràsia dels continguts del programa. Sobretot, pel que fa a les unitats que aborden directament les característiques del nostre sistema democràtic i de la reflexió ètica pròpia de la filosofia (Bloc 6: «La racionalitat pràctica»). Però també en la resta de les unitats desenvoluparem qualsevol dels temes del nostre programa tot posant certs valors com a criteris de la nostra reflexió: la racionalitat, la igualtat, el respecte, la pluralitat, etc.

Com en cursos anteriors, no comptarem amb cap llibre de text per a cap assignatura, degut a les dificultats econòmiques de part de l'alumnat del centre. El material didàctic serà proporcionat pel professorat i serà fruit del treball compartit de diferents professores i professors i creat pel propi departament.

12. Activitats complementàries.

Des del departament ens plantejem diferents possibilitats. En anys anteriors, el departament ha realitzat les següents activitats:

- Sobre la història del poble gitano amb alumnat de Valors Ètics, amb alumnat de Primer i Segon d'ESO.
- Previsió de la violència de gènere en col·laboració amb la regidoria d'igualtat i l'associació Ègida en el grup de Batxillerat.
- Xerrada de professionals de psicologia en l'assignatura de Psicologia.
- Participació en l'olimpíada de Filosofia de la Universitat d'Alacant per als grups de Filosofia i Història de la Filosofia.
- Excursió als museus del centre d'Alacant
- Excursió al Far de l'Albir
- Cafè filosòfic amb alumnat d'altres centres per tal de fomentar l'intercanvi d'opinions i visions sobre temes tractats en l'assignatura.

—Es procurarà l'assistència de l'alumnat pel que fa a actes culturals que puguin millorar la comprensió dels temes tractats a classe.

13. Avaluació de la pràctica docent a través d'indicadors d'èxit

L'avaluació del procés d'ensenyament i dels aspectes inclosos en la programació es durà a terme al llarg de tot el curs, tot resultant un procés continu amb l'objectiu d'anar millorant el procés, modificant aquells aspectes que no resulten positius i reforçant els que sí. L'alumnat participarà en aquest procés tot analitzant les diferents unitats didàctiques mitjançant un qüestionari anònim que es durà a terme al final de cada trimestre, com el que segueix:

Clau: marcar una X per tal d'indicar el grau de satisfacció de cadascuna de les premisses recollides, de forma que un 1 indica que s'està totalment en desacord amb allò plantejat i un 5 indica que s'està totalment d'acord.

INDICADOR D'ASSOLIMENT	1	2	3	4	5
1. Deixa clar quins són els criteris d'avaluació i la forma de treballar.					
2. Quan es plantegen dubtes a classe, intenta resoldre-les.					
3. Deixa clar quin tema s'està veient en cada moment i les activitats que es plantegen.					

4. Les activitats plantejades s'adeqüen a les explicacions de classe.					
5. Es corregeixen a classe els exercicis que es manen.					
6. Les activitats es corregeixen a classe.					
7. Els exàmens corregits s'ensenyen als alumnes i s'indica quines son les errades.					
8. Les activitats plantejades son motivadores i t'ajuden a aprendre.					
9. El professorat té en compte les inquietuds de l'alumnat.					
10. El professorat s'esforça per mantindre l'interès de l'alumnat cap a la seua assignatura.					

Un altre procediment per avaluar el procés d'ensenyament consistirà en respondre, per part del professor, a un qüestionari elaborat pel departament, en el qual es recullen diversos indicadors, tal i com consta en el següent exemple:

Clau: marcar una X per indicar el grau de consecució / satisfacció de cadascuna de les premisses recollides, de manera que un 1 indica que s'està totalment en desacord amb allò plantejat i un 5 que s'està totalment d'acord.					
INDICADOR D'ASSOLIMENT	1	2	3	4	5
1. El temps emprat en el desenvolupament teòric de la unitat respon al que s'havia estimat					
2. El temps emprat en les activitats respon al que s'havia plantejat.					
3. S'ha promogut que l'alumnat elabore conclusions i inferències a partir de l'anàlisi de la informació.					
4. S'han realitzat jocs didàctics per a que l'alumnat aprenga i reafirme els seus aprenentatges.					
5. S'han realitzat activitats per a que l'alumnat aprenga a buscar, organitzar i presentar informació a través de diversos mitjans o fonts.					
6. S'han realitzat activitats diverses per tractar d'atendre les característiques i necessitats de tot el grup d'alumnes.					
7. Les activitats grupals han aconseguit la participació de tot l'alumnat.					
8. L'ambient de treball a classe ha sigut l'adequat per a desenvolupar la unitat.					
9. El treball a casa ha sigut l'adequat per a complementar el treball a classe.					
10. Els resultats finals de l'alumnat ha estat acord amb el treball desenvolupat al llarg de la unitat.					

14. ANNEX: Programació didàctica de Filosofia de Primer de Batxillerat (LOMLOE)

a) Competències específiques

Segons el *DECRET 108/2022, de 5 d'agost, del Consell, pel qual s'estableixen l'ordenació i el currículum de Batxillerat [2022/7578]*, les competències específiques de la matèria de Filosofia son les següents:

1. Competència específica 1.

Identificar problemes i formular preguntes relacionades amb l'existència dels éssers humans i la seua capacitat de raonar i actuar, des de l'especificitat i radicalitat de la perspectiva filosòfica.

L'etapa de l'adolescència es caracteritza pel qüestionament de tot allò que es presenta com a donat o establert. Resulta, per tant, un moment idoni per tal de començar a desplegar les capacitats reflexives de manera conscient i anar adquirint el bagatge que formarà la base i essència de comportaments futurs. Per aquesta raó, cal integrar en la formació filosòfica totes aquelles qüestions rellevants que permeten la configuració

crítica de la personalitat en totes les seues facetes. En aquest procés de construcció de la identitat, l'alumnat ha de ser capaç d'identificar les qüestions i formular les preguntes que resulten rellevants per al seu creixement com a persona autònoma i lliure.

A aquest procés s'ha d'unir una reflexió crítica sustentada en la tradició cultural i filosòfica que els dote amb les eines necessàries per al desplegament de les seues capacitats dialèctiques, reflexives i creadores. A través d'aquest creixement intel·lectual i humà, l'alumnat desenvolupa un criteri rigorós propi que li permet tant interactuar amb l'entorn, com adquirir una base sòlida de coneixements amb una postura argumental clara.

En definitiva, aquesta competència contribueix al fet que l'alumnat siga capaç de concebre el coneixement com un saber integrat, estructurat en diferents disciplines, així com conèixer i aplicar els mètodes necessaris per a identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència. Tot això potencia el desenvolupament de la competència clau personal social i d'aprendre a aprendre, així com la competència ciutadana.

2. Competència específica 2

Utilitzar criteris de recerca, selecció i anàlisi d'informació referida a qüestions filosòfiques des d'una actitud reflexiva, autònoma, rigorosa i creativa.

La selecció i tractament de la informació són fonamentals per al desenvolupament del coneixement i encara més per al del coneixement filosòfic. És per això que tindre clars els criteris que cal usar en una recerca rigorosa i rellevant d'informació, tant de manera tradicional com en l'entorn digital actual, és bàsic per a portar a terme qualsevol tipus d'investigació, filosòfica o no, de manera correcta.

La recerca d'informació ha de basar-se en unes estratègies adequades per a la selecció de fonts orals, escrites o audiovisuals, tant de l'àmbit específic de la Filosofia com d'altres àmbits de la creativitat humana. Una selecció que ha de completar-se amb una avaluació rigorosa de la informació amb la finalitat de diferenciar allò que és vàlid d'allò que no ho és.

Tota la informació ha de ser sotmesa a una anàlisi crítica que permeta una interpretació no esbiaixada i alhora posar al descobert els elements que componen el problema filosòfic. Tot això és el que després possibilita l'explicació detallada dels coneixements adquirits.

Aquesta competència contribueix tant al desenvolupament de la competència digital com al de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre perquè consolida les destreses en la utilització de les fonts d'informació per a adquirir nous coneixements, desenvolupa les competències tecnològiques i requereix d'una reflexió ètica sobre el seu funcionament i ús.

3. Competència específica 3

Practicar el diàleg i debat filosòfics de manera rigorosa, crítica i assertiva, tot emprant de manera adequada els diferents tipus d'argumentació, així com detectant els usos fal·laços, dogmàtics i esbiaixats en la defensa d'opinions i hipòtesis.

El diàleg no és només una de les característiques essencials dels models polítics que considerem més ben fonamentats, sinó també un element essencial per al progrés del coneixement en qualsevol camp. La construcció de l'espai públic, la reflexió política, la discussió moral o el progrés de les ciències requereixen d'un ús solvent i fiable del discurs. És per això que aquesta és una de les competències més rellevants d'entre aquelles que permeten afirmar que la Filosofia constitueix una autèntica educació cívica.

L'àmbit apropiat, per excel·lència, per a l'ensenyament i aprenentatge dels procediments d'argumentació és la Filosofia, encara que la capacitat d'argumentar correctament siga una competència clarament transversal.

L'objectiu és que l'alumnat aprenga a produir i reconèixer arguments lògicament i retòricament correctes i ben fundats, així com a detectar fal·làcies, biaixos i prejudicis en diferents entorns comunicatius.

Aquesta competència contribueix al desplegament de la competència ciutadana i de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre ja que enforteix la capacitat de l'alumnat d'assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets en el respecte a les altres persones, practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i grups, exercitar-se en el diàleg afermant els drets humans com a valors comuns d'una societat plural i combatre els discursos d'odi. A més, la pràctica del diàleg i l'argumentació estan relacionades de manera directa amb el desenvolupament de la competència clau en comunicació lingüística.

4. Competència específica 4

Visibilitzar, denunciar i combatre les desigualtats, estereotips i exclusions propis del sistema patriarcal tot incloent una mirada de gènere en l'anàlisi de les diferents teories i qüestions filosòfiques.

Adoptar la perspectiva de gènere davant els diferents plantejaments filosòfics implica centrar-se en les desigualtats entre dones i homes i en l'anàlisi dels rols i les relacions de gènere. Els estudis de gènere de l'antropologia, la sociologia, la política i l'economia feministes, de la mà de la geografia i la història, han fet grans aportacions en aquest sentit.

Incloure la perspectiva de gènere permet a l'alumnat detectar, denunciar i compensar l'absència femenina i de persones amb identitats de gènere diverses en els materials objecte d'anàlisi, així com ampliar la mirada i qüestionar el coneixement androcèntric que perpetua les desigualtats i les discriminacions que comporta el sistema patriarcal.

Aquesta competència atorga a l'alumnat la capacitat de valorar i respectar la diferència i la igualtat de drets i oportunitats entre els gèneres i a rebutjar els estereotips que

suposen discriminació entre homes i dones i a les persones amb altres identitats de gènere. És per això que contribueix de manera directa al desenvolupament de la competència ciutadana tant com de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre.

5. Competència específica 5

Identificar i analitzar problemes ètics i polítics des d'una perspectiva interseccional i elaborar propostes transformadores de la realitat d'acord amb els principis d'una societat igualitària i inclusiva.

L'activitat filosòfica comprèn la capacitat d'identificar problemes i formular preguntes i d'argumentar i debatre de manera rigorosa, la reflexió autònoma, l'anàlisi crítica sobre la legitimitat de les idees rebudes i assumides acríticament en el procés de socialització i, en conseqüència, la capacitat per a identificar i analitzar els problemes ètics i polítics en el si de la convivència social.

La identificació i detecció dels problemes ètics i polítics ha d'anar acompanyada per una anàlisi rigorosa que es constituïska en palanca de transformació social. Aquesta anàlisi ha de permetre identificar les diferents violències, sobretot l'estructural i la cultural, que pel fet de ser menys evidents que la directa, en moltes ocasions passen desapercibudes com a causa o origen dels problemes polítics i ètics, i les relacions de poder de les quals formen part.

Aquesta competència promou la capacitat de l'alumnat d'assumir amb responsabilitat els seus deures i els seus drets ciutadans, practicar la cooperació i la solidaritat entre les persones i els grups, exercitar-se en el diàleg reforçant els drets humans com a valors comuns d'una societat plural i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica. Contribueix, així, al desplegament de la competència ciutadana. També al desenvolupament de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre.

6. Competència específica 6

Analitzar amb actitud crítica, constructiva, oberta i respectuosa els conflictes humans, de manera que es contemple la pluralitat d'idees, creences i emocions que intervenen en els mateixos i proposar una resolució dialogada i pacífica.

El diàleg i tot el necessari per a establir-lo, son els mitjans per a proporcionar a l'alumnat una educació basada en la resolució pacífica dels conflictes i preparar-lo per a exercir una ciutadania democràtica, crítica i pacífica.

D'aquesta manera es contribueix a enfortir les capacitats afectives en l'àmbit personal i en les relacions interpersonals, a rebutjar tota mena de violència, prejudicis i comportaments sexistes i a solucionar pacíficament els conflictes. Tot això col·labora en el desplegament de la competència ciutadana i de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre. Finalment, l'anàlisi dels conflictes que la realitat planteja posa a l'alumnat en situació d'observar i entendre la pluralitat d'idees, situacions, cultures i

creences que configuren el teixit social i el porta a reforçar el desenvolupament de la competència en consciència i expressió culturals.

7. Competència específica 7

Analitzar críticament i qüestionar la legitimitat de les idees, valors i concepcions del món canòniques i donar visibilitat a aquelles que no s'han atès.

L'anàlisi crítica de les idees i sistemes de creença heretats possibilita el seu qüestionament i la capacitat de distingir entre allò que es presenta com a normal, sense una fonamentació rigorosa, i allò que és legítim.

Aquesta competència contribueix a rebutjar els prejudicis de qualsevol classe i a consolidar una actitud respectuosa, oberta, justa i compromesa amb la igualtat i la no discriminació de les persones. Tot això suposa el desenvolupament de la competència clau personal, social i d'aprendre a aprendre, així com de la competència ciutadana. A més, el fet que el treball es produïska a partir de l'estudi i reflexió sobre diferents visions de la realitat i concepcions del món porta de manera necessària a la comprensió de la gran riquesa i diversitat de l'experiència humana i promou el desplegament de la competència en consciència i expressió culturals.

8. Competència específica 8

Indicar la diversitat de manifestacions artístiques, valorar-les com a motor del pensament crític i combatre els prejudicis culturals sobre aquestes.

Aquesta competència contribueix a desenvolupar en l'alumnat la capacitat d'apreciar la creació artística i comprendre el llenguatge de les diferents manifestacions artístiques, utilitzant diversos mitjans d'expressió i representació, d'aquesta manera potencia el desplegament de la competència en consciència i expressió cultural. A més, l'anàlisi crítica, la consideració de l'art com a instància de reflexió i transformació social i la valoració de la diversitat de l'humà, potencien la competència ciutadana.

b) Sabers bàsics

Bloc 1. Persona

- Especificitat del saber filosòfic i els seus mètodes
- L'ésser humà com a problema filosòfic
- Antropologia filosòfica: cultura, etnocentrisme, relativisme cultural i decolonització
- El problema de la identitat personal. Identitat digital, intel·ligència artificial i transhumanisme
- El problema del determinisme. Necessitat, atzar i llibertat

Bloc 2. Realitat i coneixement

Subbloc 1. Realitat

- Aparença i realitat

Subbloc 2. Coneixement

- Possibilitat i continguts del saber metafísic
- Lògica: el raonament i l'argumentació formal i informal
- El problema del coneixement i la veritat
- La desinformació i el fenomen de la post-veritat
- El saber científic i la filosofia de la ciència
- La dimensió social i política del coneixement

Bloc 3. Participació, acció i creació

Subbloc 1. Política

- L'ésser humà com a ésser social i polític
- Legalitat i legitimitat
- El fonament de l'organització social i del poder polític
- La reflexió filosòfica al voltant de la democràcia
- Ideals, utopies i distòpies. Els moviments socials i polítics.

Subbloc 2. Ètica.

- La raó pràctica com a problema
- Problemes i conflictes morals. Els dilemes
- El marc ètic del diàleg

Subbloc 3. Estètica

- El problema de l'art i la bellesa
- El paper polític de l'art

Bloc 4. Pau, prosperitat i planeta

- Teories ètiques i els reptes del desenvolupament sostenible
- Interseccionalitat de les desigualtats i les discriminacions
- Guerra i terrorisme. Violències: directa, cultural i estructural
- Drets humans
- Feminisme, feminismes i perspectiva de gènere en la filosofia
- Consum responsable, tecnologia i entorn natural

c) Situacions d'aprenentatge

En una matèria que pretén vincular la reflexió filosòfica de l'alumnat als problemes actuals del món i promoure el compromís actiu amb la transformació de la realitat, les situacions d'aprenentatge han de transcendir els espais del centre i desenvolupar-se també en entorns naturals i urbans. Així mateix, involucren no només al professorat sinó també a tota la comunitat educativa.

Per una altra banda, és clau l'organització de debats a l'aula a partir d'experiències o notícies d'actualitat que permeten més d'una postura i que poden relacionar-se fàcilment amb els conflictes i situacions quotidianes de l'alumnat. Amb el debat, a més, es fomenta la discrepància, el dubte i la legitimitat de les opcions minoritàries. És útil, també, el treball amb dilemes morals.

Al fil dels debats, dilemes i discussions plantejats, és important anar mostrant a l'alumnat el tipus d'argumentacions que de manera espontània fan servir i la manera de centrar els arguments en els temes plantejats tot evitant distraccions i fal·làcies.

La capacitat de diàleg i el tracte respectuós a la resta de participants s'exerciten tot fent ús d'un llenguatge inclusiu i igualitari en totes les situacions que impliquen acords i treball en grup com ara, per exemple, debats sobre notícies d'actualitat, experiències i successos, contingut de textos presentats en formats convencional i multimodal i de produccions audiovisuals documentals i de ficció, o durant les rutines de treball cooperatiu.

Així mateix, han d'impulsar aprenentatges valuosos i significatius. D'una banda, faciliten la comprensió i progressiva assimilació dels sabers de la humanitat i, d'una altra banda, promouen l'aprenentatge significatiu amb exemples i models vinculats als interessos de l'alumnat, a propostes d'accions i serveis rellevants per a millorar l'entorn més pròxim i la societat en general, i a l'anàlisi de la seua relació amb dispositius digitals, internet i les xarxes socials. En aquest sentit cal destacar que el joc i les diverses manifestacions de l'expressió artística contribueixen a fer més significatius els processos d'aprenentatge.

Les situacions d'aprenentatge en què intervenen metodologies actives com el treball cooperatiu o aquell basat en reptes, tasques i projectes, entre altres, fomenten l'autonomia i la responsabilitat de l'alumnat, perquè li ofereixen la possibilitat de gestionar el seu temps, decidir entre diferents propostes de treball, resoldre els desafiaments i problemes de diverses formes i triar la manera de demostrar els seus aprenentatges.

El benestar emocional és una premissa indiscutible per a l'èxit de l'aprenentatge i de la convivència, i un factor que el condiciona és la capacitat d'expressar emocions i sentiments propis, així com d'identificar i comprendre els aliens. Diàlegs, debats, produccions textuals orals i escrites, anàlisis de situacions lúdiques i de convivència, i especialment d'aquelles en què l'alumnat no veu satisfetes les seues expectatives, exerciten l'expressió d'emocions, opinions i posicionaments, promouen l'autoregulació emocional i reforcen el respecte, la tolerància i l'empatia.

La resolució dialogada dels conflictes sorgits en la convivència diària amb companyes i companys, professorat i personal no docent, en tots els espais educatius de dins i fora del centre i en les xarxes socials, i l'aplicació de sistemes de mediació faciliten la convivència i promouen la cultura de la pau i la no-violència.

La interiorització dels valors democràtics i de la universalitat dels drets humans i la dignitat de la persona es promou mitjançant el coneixement, discussió i debat de les situacions que suposen discriminacions en àmbits locals, nacionals i internacionals. La investigació i estudi de personatges rellevants històrics i actuals que han transcendit per la denúncia d'experiències personals o pel seu compromís amb la transformació social ajuden l'alumnat a descobrir la necessitat i l'abast de l'acció individual front a les injustícies globals i a adquirir models de referència en el camí del seu desenvolupament

moral. També són interessants les iniciatives que susciten la implicació en la millora de la societat a partir de la presa de consciència de les necessitats existents en l'entorn pròxim.

La implicació reflexiva i activa en accions que celebren els drets humans i de la infància i els valors democràtics facilita la identificació i apreciació d'aquests, igual que les visites a institucions, la comparació del gaudi dels drets humans en diferents societats i la investigació i reflexió a propòsit de conceptes clau lligats als principis i sistemes democràtics.

El compromís del sistema educatiu amb la construcció d'una ciutadania global, responsable i conscient del seu potencial transformador implica el reconeixement de la diversitat com a font d'aprenentatge i enriquiment personal. Reconeixement que promouen la convivència inclusiva diària a l'aula i el centre, l'observació de costums, procedències i llengües familiars de companyes i companys de classe, la investigació i comparació de diferents realitats polítiques en el món i les seues conseqüències en la vida de les persones, i les accions i projectes de centre de caràcter acadèmic, festiu o lúdic que celebren la multiculturalitat.

La lluita contra les injustícies i la promoció d'una convivència democràtica basada en els drets humans és un dels elements fonamentals que apareix en la competència ciutadana. Al mateix temps, en la competència personal, social i d'aprendre a aprendre s'assenyala la necessitat de contribuir al benestar de les persones, tot desenvolupant habilitats per a la cura, d'expressar empatia i d'abordar els conflictes en un context integrador i de suport. D'acord amb tot això, es proposen situacions d'aprenentatge enfocades a la detecció, denúncia i atenció de les situacions d'injustícia, especialment de l'assetjament escolar. També, a propòsit de l'anàlisi de conflictes històrics i actuals i de les migracions de milions de persones provocades per catàstrofes naturals, guerres, fam o pobresa, es convida a la formulació de propostes d'actuacions. La comparació de la situació dels drets en diferents parts del món propicia la identificació de les persones més vulnerable.

Així mateix, en el marc de la lluita contra les injustícies i de l'emergència derivada de les dramàtiques dades estadístiques, es revela com a prioritària la promoció de la igualtat entre dones i homes. S'ha de prestar especial atenció, entre altres, a l'ús del llenguatge i dels espais del centre, a la participació equilibrada de les i els adolescents en totes les activitats, a les aportacions de les dones als sabers de la humanitat, a la presència d'estereotips en llibres, cançons, anuncis publicitaris, produccions audiovisuals, missatges dels mitjans de comunicació, al tractament visual del cos de dones i homes e l'art, pintura, escultura, cinema o al tractament de les dones en l'esport i en els models de bellesa. De manera explícita, es pot treballar l'educació afectivosexual, el llenguatge igualitari, la diversitat familiar, sexual i de gènere, la violència masclista, la ciberviolència i els abusos sexuals en tallers oberts, en la mesura que siga possible, a la participació d'altres membres de la comunitat educativa i local, i proposar projectes col·laboratius que estimulen la construcció de personalitats autònomes i lliures de prejudicis i estereotips socials.

És necessari posar el focus sobre aquelles situacions i col·lectius invisibilitzats mitjançant l'anàlisi crítica de materials didàctics, missatges publicitaris i informacions dels mitjans de comunicació i xarxes socials i amb metodologies que requereixen la investigació social i condueixen al disseny i realització de campanyes de visibilització en el centre i en la localitat.

Les tecnologies de la informació i comunicació poden amplificar l'impacte de tota mena d'accions, i l'ús de xarxes i recursos com el podcast, la ràdio i la televisió en línia escolar són especialment eficaces per a difondre missatges de sensibilització, implicar la resta de la comunitat educativa i promoure compromisos i aliances institucionals.

A més de les situacions d'aprenentatge convé tindre en compte les situacions que faciliten l'avaluació competencial. La mateixa dinàmica de les aules ofereix múltiples escenaris per a observar l'evolució de l'alumnat i valorar l'adquisició de competències. Es tracta de situacions com les que es generen en la convivència diària amb companyes i companys del centre, professorat i personal no docent, i també durant l'elaboració de textos senzills en format analògic o digital, en les exposicions orals i en els debats o tertúlies. Resulta especialment útil l'anàlisi de materials didàctics, anuncis i llenguatge publicitari, videojocs, produccions audiovisuals i xarxes socials.

Així mateix, l'elaboració individual i col·lectiva de produccions textuais convencionals o multimodals en què s'utilitzen conceptes clau del currículum i que impliquen els processos de síntesi, reformulació, anàlisi i investigació faciliten la comprovació de l'adquisició d'aquests.

És especialment rellevant el treball que es desenvolupa de manera col·lectiva, bé siga treball en equip, debats, exposicions orals, discussió de propostes o altres situacions i activitats perquè permet que entren en joc molts dels aspectes que es valoren en les diferents competències específiques.

d) Criteris d'avaluació

5.1 Competència específica 1

CE1. Identificar problemes i formular preguntes relacionades amb l'existència dels éssers humans i la seua capacitat de raonar i actuar, des de l'especificitat i radicalitat de la perspectiva filosòfica.

5.1.1. Diferenciar els problemes específicament filosòfics dels que no ho són i explicar les seues característiques i el seu abast.

5.1.2. Investigar i explicar les relacions entre la filosofia i els problemes quotidians.

5.1.3. Formular preguntes referides a la vida quotidiana des d'una perspectiva filosòfica.

5.2 Competència específica 2

CE2. Utilitzar criteris de recerca, selecció i anàlisi de la informació referida a qüestions filosòfiques des d'una actitud reflexiva, autònoma, rigorosa i creativa.

5.2.1. Utilitzar criteris de recerca i selecció de la informació fiables, tot comparant diferents fonts.

5.2.2. Analitzar de manera crítica la informació trobada per a comprovar la seua veracitat.

5.2.3. Exposar de manera rigorosa i autònoma el resultat de la cerca, les posicions respecte a problemes filosòfics i les reflexions que es produeixen arran de l'elaboració de la informació.

5.3. Competència específica 3

CE3. Practicar el diàleg i debat filosòfics de manera rigorosa, crítica i assertiva, tot emprant de forma adequada els diferent tipus d'argumentació i detectant els usos fal·laços, dogmàtics i esbiaixats en la defensa d'opinions i hipòtesis.

5.3.1. Participar en els debats de manera assertiva, tot escoltant de manera activa i respectant el torn de paraula tant en aportar arguments com en exposar acord o desacord.

5.3.2. Utilitzar els conceptes i els arguments de manera rigorosa per a exposar idees pròpies i raonaments i per a aclarir els dubtes i malentesos que es plantegen.

5.3.3. Identificar i analitzar críticament els usos dogmàtics i esbiaixats en la defensa d'opinions i hipòtesis i plantejar alternatives que s'ajusten a la lògica del discurs.

5.3.4. Utilitzar un llenguatge oral i escrit inclusiu i igualitari en qualsevol situació d'aprenentatge.

5.4. Competència específica 4

CE4. Visibilitzar, denunciar i combatre les desigualtats, estereotips i exclusions propis del sistema patriarcal tot incloent una mirada de gènere en l'anàlisi de les diferents teories i qüestions filosòfiques.

5.4.1. Identificar els valors que sustenten els estereotips i els prejudicis de gènere presents en les diferents teories i qüestions filosòfiques.

5.4.2. Analitzar críticament les conseqüències dels estereotips i prejudicis de gènere en l'àmbit del coneixement i denunciar les desigualtats i injustícies que generen.

5.4.3. Buscar i exposar continguts que incloguen la perspectiva de gènere en l'estudi de les diferents teories i qüestions filosòfiques.

5.4.4. Proposar i dur a terme accions que combaten les desigualtats, els estereotips i les exclusions.

5.5. Competència específica 5.

CE5. Identificar i analitzar problemes ètics i polítics des d'una perspectiva interseccional i elaborar propostes transformadores de la realitat d'acord amb els principis d'una societat igualitària i inclusiva.

5.1.1. Analitzar causes i conseqüències dels problemes ètics i polítics que afecten a la convivència democràtica.

5.5.2. Exposar i argumentar la posició moral que s'adopta front als problemes ètics i polítics que amenacen la convivència.

5.5.3. Proposar i desplegar accions que tinguen com a objectiu la millora de les relacions interpersonals des d'una perspectiva ètica i política.

5.6. Competència específica 6. Criteris d'avaluació.

CE6. Analitzar amb actitud crítica, constructiva, oberta i respectuosa els conflictes humans, de manera que es contemple la pluralitat d'idees, creences i emocions que intervenen en aquests i proposar una resolució dialogada i pacífica.

5.6.1. Reconèixer la pluralitat d'idees, creences i emocions que intervenen en els conflictes humans.

5.6.2. Analitzar críticament les conseqüències dels conflictes en la convivència democràtica.

5.6.3. Proposar i dur a terme accions encaminades a la construcció de la cultura de la pau en la vida diària del centre i en l'entorn social.

5.7. Competència específica 7.

CE7. Analitzar críticament i qüestionar la legitimitat de les idees, valors i concepcions del món canòniques i donar visibilitat a aquelles que no s'han atès.

5.7.1. Analitzar críticament la relació entre idees, valors i concepcions del món.

5.7.2. Identificar, visibilitzar i explicar idees, valors i concepcions de la realitat que han sigut històricament silenciades, relegades o ocultades.

5.7.3. Comparar i explicar les diferències entre les idees i valors que han sigut silenciades i aquelles considerades com a canòniques.

5.8. Competència específica 8.

CE8. Identificar la diversitat de manifestacions artístiques, valorar-les com a motor del pensament crític i combatre els prejudicis culturals sobre aquestes.

5.8.1. Identificar i descriure les característiques que fan que una creació siga considerada una manifestació artística.

5.8.2. Explicar i comparar diferents teories sobre la definició de l'objecte artístic.

5.8.3. Argumentar la relació entre els productes artístics i el pensament crític i analitzar el seu paper transformador de la societat.

5.8.4. Identificar i explicar els prejudicis en funció dels quals unes certes produccions són considerades art i altres no i analitzar les seues conseqüències.

e) Instruments de recollida d'informació sobre el nivell d'assoliment de l'alumnat

1. Exàmens escrits (amb comentari de text i desenvolupament de les diferents qüestions contemplades en els sabers bàsics).

2. Comentaris de text amb estructura EBAU
3. Comentaris, participació i debats a l'aula sobre les diferents qüestions contemplades en els sabers bàsics.

d) Mesures de resposta educativa per a la inclusió

L'atenció a l'alumnat que requerisquen una atenció diferent de l'ordinària s'ha de regir pels principis de normalització i inclusió, amb la finalitat de garantir l'accés, la participació, la permanència i el progrés de tot l'alumnat. Per a aconseguir-ho, s'han d'establir les mesures de flexibilització i les alternatives metodològiques d'accessibilitat i disseny universal de l'aprenentatge (DUA) que siguin necessàries per a aconseguir que aquest alumnat pugui accedir a una educació de qualitat en igualtat d'oportunitats.

Totes les mesures educatives per a l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu s'han d'ajustar al que disposa la normativa vigent en matèria d'inclusió educativa. Aquesta concreció versa, entre altres, d'acord amb les mesures següents:

- a) Per a l'alumnat amb dificultats específiques d'aprenentatge, amb caràcter general, s'han d'establir mesures individualitzades que afavorisquen l'accessibilitat dels continguts curriculars, mesures de flexibilització i alternatives metodològiques en l'ensenyament i avaluació de la llengua estrangera. Aquestes adaptacions en cap cas s'han de tindre en compte per a minorar les qualificacions obtingudes. Igualment, si l'equip educatiu ho considera, es poden establir mesures de reforç pedagògic per a aquest alumnat.
- b) Per a l'alumnat amb necessitats educatives especials, es poden establir, entre altres, mesures d'exempció de qualificació i també de flexibilització de la duració de l'etapa.
- c) Per a l'alumnat amb altes capacitats, es poden establir mesures d'enriquiment curricular i, sempre que l'adopció de la mesura afavorisca el desenvolupament personal i social de l'alumnat, mesures de flexibilització de l'etapa.